

M.Ö.6.YÜZYIL FELSEFESİ

M.S.2.YÜZYIL FELSEFESİ

ALİ KEKLİK

EVRENİN ANA MADDESİ PROBLEMİ

Thales:Su

Anaximenes:Hava

Anaximandros:Sonsuzluk

Demokritos:Atom

Anaxagoras:Ateş

MONİST

Empedokles:Toprak,Hava,
Su,Ateş

PLURALİST

BİLGİ PROBLEMLERİ

Sofistler(Gorgias,Protagoras,Timon,
Arkesilaos,Karneades):Bilgi görecelidir.

Sokrates:İnsan zihni doğuştan bilgi
yükklüdür.

Platon:Doğru bilgi idealar
dünyasındadır.

Aristoteles:Bilgi edinme yetisi akıldır.

M.Ö.6.YÜZYIL M.S.2.YÜZYIL FELSEFESİ

OLUŞ PROBLEMLERİ

Herakleitos:Her şey değişir.

Parmenides:Değişim aldatmacadır.

VARLIK PROBLEMLERİ

Platon:İdealar Dünyası ve Nesneler
Dünyası vardır.Esas olan İdealar
Dünyasıdır.

Aristoteles:Varlığın temelinde Düşünce
yer almak üzere dört yönü vardır.

Bunlar:**Form**(düşünce),**Madde**
Fail Neden,**Ereksel** Neden

ORTA ÇAĞ FELSEFESİ

MS.2.YÜZYIL FELSEFESİ

MS.15.YÜZYIL FELSEFESİ

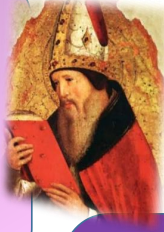
ALİ KEKLİK

MS.2.YÜZYIL FELSEFESİ-MS.15.YÜZYIL FELSEFESİ (ORTA ÇAĞ FELSEFESİ) DÜŞÜNÜRLERİ

KRİSTİYAN FELSEFESİ DÜŞÜNÜRLERİ VE FİLOZOFLARI	MS	150	Clemens (Klemens) (150-215)
			Tertullian (Tertulyan) (155-240)
			Augustinus (Agistinus) (354-430)
			Boethius (Boyetus) (480-524)
			Erigena (Ercina) (810-877)
			Anselmus (Anselmus) (1033-1109)
			Aquinalı Thomas (Akinalı Tamıs) (1225-1274)
			Ockhamlı William (Okhamlı Vilyım) (1285-1349)
İSLAM FELSEFESİ DÜŞÜNÜRLERİ VE FİLOZOFLARI	MS	800	El Kindi (801-866)
			Fârâbî (871-951)
			İbn Sînâ (980-1037)
			Gazâlî (1058-1111)
			İbn Rüşd (1126-1198)
			Mevlânâ (1207-1273)
			Hacı Bektâş Velî (1209-1271)
			Yûnus Emre (1238-1321)
		1500	İbn Haldun (1332-1406)

AUGUSTİNUS(354-MS.430)

- Tanrı hakikatın kendisidir.
- Hakikat aklımızda dolayısıyla içimizde yer alır.
- Öyleyse Tanrı da içimizdedir.
- Bununla birlikte Tanrı ,insanı aşar.
- İnanmak için anlıyorum anlayışı vardır.

GAZALİ(1058-1111)

- Bilgi konusunda akıl da duyular da yanıltıcıdır.
- Doğru bilginin kaynağı sezgidir.
- Nesnelerin kalp gözü ile görülmesi gerekir.

ORTA ÇAĞ FELSEFESİ MS.2.YÜZYIL MS.15.YÜZYIL

FARABİ(870-950)

- Ahlaki eylemin amacı en yüksek iyiye ulaşmaktır.
- En yüksek iyi ise mutluluktur.
- İnsan aklıyla önce kendisini sonra Tanrıyı bilerek mutlu olur.
- İdeal bir toplumsal düzen olabilir.
- Bütün insanların bir arada yaşayabileceği erdemli devlet düşüncesine sahiptir.
- Erdemli şehir ütopyası vardır.

İBN-İ RÜŞD(1126-1198)

- Felsefe ve din arasında yöneldikleri amaç bakımından benzerlik vardır.
- Kaynakları ve yöntemleri farklıdır.
- Felsefede akıl , dinde vahiy vardır.
- Felsefe ve din çelişmez.

HRİSTİYANLIK FELSEFESİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

- İnanç merkezli görüşler ortaya çıkmıştır.
- İnancın akılla temellendirilmesi yapılmaya çalışılmıştır.
- Akıl ve inanç tartışmaları ön plana çıkmıştır.
- İnancın bilgiyi mümkün kıldığı düşüncesi egemendir.
- Antik Yunan felsefesinden etkilenmiştir.
- Tanrının varlığı kanıtlanmaya çalışılmıştır.
- Kutsal metinlerin doğruluğu merkeze alınmıştır.
- Dinsel otoriteye karşı gelinmemesi gerektiği vurgulanmıştır.

HRİSTİYAN FELSEFESİNİN BAZI PROBLEMLERİ

- Tanrının varlığını kanıtlama problemi
- Kötülük problemi
- Tümmeller problemi

HRİSTİYANLIK FELSEFESİ

A)PATRİSTİK FELSEFE

- M.S. 2.YY.-8.YY.
- Augustinus
- Felsefeciler genelde din adamıdır.
- İnanç akılla temellendirilmeye çalışılır.
- Hristiyanlık dinine yapılan saldırılara karşı Hristiyanlık dini savunulur.

B)SKOLASTİK FELSEFE

- M.S. 8.YY.-15.YY.
- Anselmus,William, Thomas
- Hristiyanlık dininin yayılması için okullaşma çalışmaları yapılmıştır.

TANRININ VARLIĞINI KANITLAMA PROBLEMİ

Hristiyan felsefesinde bazı düşünürler Tanrı'nın varlığının kanıtıyla ilgili görüşler ortaya koymuştur. Tanrı'nın var olmadığını savunanlar karşısında Hristiyan düşünürleri, ontolojik ve kozmolojik açıdan kanıtlar sunmuştur. Ontolojik kanıtlama Platon'un tümel kavramları gerçek olarak ifade ettiği felsefesine, kozmolojik kanıtlama ise Aristoteles'in ilk neden görüşüne dayanır. Bu kanıtlamaları daha sonra İslam felsefesi düşünürleri de kullanmıştır.

HRİSTİYAN FELSEFESİNDE TANRININ VARLIĞINA YÖNELİK KANITLAR

ONTOLOJİK KANITLAMA, Tanrı kavramından çıkar ve mantıksal olarak onun varlığını kanıtlamaya yöneliktir. Hristiyan felsefesinde Anselmus tarafından ileri sürülen bu kanıtlama, daha yetkini düşünilemeyen ve tasarlanamayan anlamıyla Tanrı'nın insan zihninde bulunmasını Tanrı'nın var olduğuna kanıt olarak kullanılabileceğini ifade eder. Buradan hareketle Tanrı'nın mutlak olarak var olduğu sonucuna ulaşır.

KOZMOLOJİK KANITLAMA, her şeyin bir nedeni olduğu fikrine dayanarak evrende var olan bütün varlıkların kendinden önce gelen bir varlık nedeniyle var olduğunu söyler. Geriye doğru gidildiğinde mantıksal olarak bir ilk varlığın olması gerektiğini ve o varlığın Tanrı olduğunu ileri sürer. Aquinalı Thomas, bu kanıtlamanın önde gelen savunucularından biridir.

TÜMELLER PROBLEMİ

Kavram realizmine göre tümel kavramların varlığı Tanrı'nın zihnindedir. İnsan zihninde bu kavramlar "Tanrısal ide" olarak yer alır. Mutlu insan, görünen bir varlıktır ama mutluluk genel bir kavramdır ve Tanrı'nın zihninde gerçekliği vardır. Önemli temsilcileri Augustinus ve Anselmus'dur.

Kavramcılık (konseptualizm) tümel kavramları Tanrısal açıklamalardan ayırır. Onların duyu deneyimiyle her bir varlıkta kavranabileceğini ileri sürer. "İnsan" kavramının gerçekliği doğada görülen her insanın içinde bulunur. Önemli temsilcisi Aquinalı Thomas'tır.

Adcılık (nominalizm)

görüşüne göre tümel kavramlar, birbirine benzeyen nesnelerin ortak özelliklerine adlar verilmesiyle oluşur. Onların kendi başına yani insan zihninin dışında gerçeklikleri yoktur. "İnsan" kavramı, doğada akıl sahibi varlıkları işaret etmek için zihin tarafından üretilen bir adlandırmadır. Dolayısıyla zihin dışında gerçekliği yoktur. Önemli temsilcisi Ockhamlı William'dır.

KÖTÜLÜK PROBLEMİ

Ana sorun “Eğer Tanrı varsa, mutlak güç sahibiyse ve insanın iyiliğini istiyorsa neden dünyadaki kötülükleri önlemiyor veya ortadan kaldırmıyor?” gibi sorular ekseninde şekillenir. Kötülük, Tanrı’nın varlığına ilişkin tartışmalarda Tanrı’nın var olmadığına yönelik delil olarak sunulmuştur. Tanrı, kötülüğü kaldırmıyorsa ve kötülük de varsa o hâlde Tanrı yoktur çıkarımında bulunanlar olmuştur. Bu çıkarım Hristiyan ve İslam düşünürleri tarafından eleştirilmiştir.

Hristiyanlığa göre Tanrı; insanlara iyiliği emreden, kötülükten uzak durmalarını isteyen ve her şeyi yaratan tek varlıktır. Bu açıdan Hristiyan felsefesinde kötülük problemine çeşitli açıklamalar getirilmiştir. Bunlar arasında Augustinus’un ve Aquinalı Thomas’ın açıklamaları öne çıkmaktadır.

Augustinus, Tanrı’nın her zaman iyiyi emrettiğini ama insana irade vermek suretiyle iyiyi veya kötüyü seçme özgürlüğünü de tanıdığını belirtir. Kötülük, irade zayıflığından kaynaklanır. Hz. Adem’in bile yasaklanan bir şeye el uzatması sonucunda cennetten kovulduğuna işaret ederek Tanrı’nın insanı kukla olarak yaratmadığını belirtir. Bu açıdan kötülük problemi aynı zamanda kader ve özgür irade problemiyle yakından ilişkilidir. Kaderin Tanrı tarafından bilinip insan tarafından bilinmiyor olması özgür irade sorununu doğurur. Augustinus, insanın kaderini bilmiyor olmasını özgür iradenin gerçekleşmesi olarak düşünür.

Hristiyan felsefesinde kötülük problemine yönelik Augustinus’un görüşlerinin yanı sıra İslam filozofu İbn Sînâ’nın görüşleri de kabul görmüştür. İbn Sînâ’ya göre kötülük kusurlu olan insanın erdemden uzak oluşundan kaynaklanır. Ayrıca iyinin anlaşılabilmesi için kötülük gereklidir.

İSLAM FELSEFESİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

- Antik Yunan felsefesinden etkilenilmiştir.
- Akıl , iman ve inanç gibi konular tartışılmıştır.
- Önceki dönemin felsefi problemleri tartışılmıştır.
- Çeviri faaliyetleri yapılmıştır.
- Felsefenin gelişimine katkı sağlamıştır.
- Batı felsefesini etkilemiştir.

İSLAM FELSEFESİNİN BAZI PROBLEMLERİ

- Yaratıcının Varlığını Kanıtlama Problemi
- İrade Özgürlüğü Problemi
- Toplumsal Yaşama Yönelik Problemler

Yaratıcının Varlığını Kanıtlama Problemi

İslam felsefesinde yaratıcının varlığının delilleri problemi, Yaradan'ın varlığına ilişkin akla uygun delil getirilmesi üzerine şekillenir. Mesele, Yaradan'ın varlığının akılsal olarak temellendirilmesidir. Bu probleme kelamcılar ve İslam filozofları çeşitli açıklamalar getirmiştir. İslam kelamcılarında Eş'arî, filozoflardan ise El Kindî, İbn Sînâ ve İbn Rüşd düşünceleriyle öne çıkmaktadır.

İrade Özgürlüğü Problemi

İslam felsefesinde özgürlük problemi, insanın seçme ve eylemde bulunma yetisi üzerine şekillenir. Özgürlük denildiği zaman dönem itibarıyla kader ve irade kavramları da bu problemle beraber ele alınır. İslam kelamcıları bu probleme felsefe üzerinden bakarak Allah karşısında insanın konumunu belirlemeye çalışmışlardır. Cebriye hariç diğer tüm kelamcılar insanın eylemlerinde özgür olduğunu savunmuşlardır.

Toplumsal Yaşama Yönelik Problemler

Bu problemlerde bazı görüşler öne çıkmıştır. Bunlar arasında toplumun yaşayışı üzerine oluşan devletle ilgili görüşler önemlidir. "El-Medinet'ül Fazıla" eseriyle Fârâbî ve "Mukaddime" eseriyle İbn Haldun, İslam felsefesinde devletle ilgili tartışmalarda öne çıkan iki filozoftur.

15.YY. - 17.YY. FELSEFESİ

ALİ KEKLİK

15. YÜZYIL- 17. YÜZYIL DÜŞÜNÜRLERİ VE FİLOZOFLARI

MS

1400

Machiavelli (Makyevelli) (1469-1527)
N. Kopernik (Kopernik) (1473-1543)
T. More (Mor) (1478-1535)

1500

Montaigne (Monteyn) (1533-1592)
F. Bacon (Beykın) (1561-1626)
W. Shakespeare (Şekspir) (1564-1616)
G. Galileo (Galile) (1564-1642)
T. Hobbes (Habs) (1588-1679)
R. Descartes (Dekart) (1596-1650)

1600

Pascal (Paskal) (1623-1662)
Spinoza (Sipinoza) (1632-1677)
J. Locke (Lak) (1632-1704)
I. Newton (Nivtın) (1643-1727)
Leibniz (Laypniz) (1646-1717)

1700

SKOLASTİK DÜŞÜNCE**MODERN DÜŞÜNCE**

Felsefenin konusu dindir.

Felsefenin konusu insan, doğa ve evrendir.

Teoloji, felsefeye egemendir.

Bilim felsefeyi etkilemiştir.

Doğa, din ve akıl ile açıklanabilir.

Doğa, deney ve akılla açıklanabilir.

Hayatın tüm unsurları dine bağlıdır.

Toplumsal hayat dünyevidir.

Birey geri plandadır.

Birey ön plana çıkmıştır.

Bilim, Tanrı'nın yarattığını anlamak için önemlidir.

Bilim, sağlayacağı yarardan dolayı önemlidir.

Düşünürler, kiliseye bağlıdır.

Düşünürler, otoriteye bağlı değildir.

İnanç merkezlidir.

İnsan merkezlidir.

Hukuk, kilisenin etkisindedir.

Hukuk alanında devlet belirleyici unsurdur.

15. YÜZYIL-17. YÜZYIL FELSEFESİNDE ÖNE ÇIKAN GÖRÜŞLER

HÜMANİZM

- İnsan aklını ,etik ve adalet kavramlarını temele alan,batıl inanışları ve doğaüstü olan her şeyi inkar eden bir dünya görüşüdür.
- İnsan doğuştan iyidir,merkezdedir.

BİLİMSEL YÖNTEM

- Gözlem, kontrollü deney, hipotez ve matematiksel hesaplama; bilimin yöntem kazanmasına katkı sağlamıştır.
- Bacon, bilimsel yöntemi aklın bir aracı,bilgiyi de güç olarak ifade etmiştir.

KARTEZYEN FELSEFE

- Kesin bilginin,matematik ve fizikten çıkarılan ilke ve kavramlardan oluştuğunu varsayan felsefe yöntemidir.
- Descartes felsefesinin devamı şeklindedir.

HUKUK FELSEFESİ

- Hukuk felsefesi açısından 15-17. yüzyıl felsefelerinde ütopyalarla karşılaşılır. Ütopya, hayalî bir devlettir. İdeal yönetim ve toplum, bu hayalî devlette tasarlanır.

SORU ÇÖZÜMÜ-1-

ALİ KEKLİK

İsa'dan önce 8.yy'da başlayıp, İsa'dan sonra 5.yy'da sona eren bin yıldan çok süren bir tarih aralığının ürünü olan Antik Çağ ya da diğer adıyla İlk Çağ felsefesinde ve filozoflarında, Eski Mısır, Hint, Çin felsefelerinin izine rastlamamak ve aralarında bir paralellik görmemek pek mümkün değildir. Antik Çağ bir ağ gibi birbirini tamamlayarak, bütünün değişik yönlerini, parçalarını sunarak tarih aralıklarına uzanmıştır.

Bu parçada Antik Çağ'ın hangi yönü vurgulanmıştır?

- A) Odak noktasına insanı koyması
- B) İnsanlığın ufkunu açması
- C) Farklı kaynaklardan beslenmesi
- D) Pratik sorunlara eğilmesi
- E) Varlık sorununu öncelikle ele alması

Herakleitos' da evren devamlı akan bir süreçtir, başı sonu olmayan bir değişmedir; hiç durmayan bu değişme içinde değişmeden kalan hiçbir şey yoktur. Her şey akar. Bu sürekli oluş içinde kalıcı bir şey olduğunu sanırsak bu bir yanılmadır, bir aldanmadır. Kalıcı şeyler varmış sanısına kapılmamız, değişmenin kuralsız değil de belli bir düzene, ölçü ve yasaya göre olması yüzündendir.

Herakleitos bu görüşlerinde aşağıdakilerden hangisine karşı çıkmaktadır?

- A) Evrende değişim olduğuna
- B) Varlığın bilgisine ulaşamayacağına
- C) Varlığın tek bir unsurdan oluştuğuna
- D) Varlığın aynı kaldığına
- E) Varlıkta düzenin egemen olduğuna

Anaksimenes, canlı olan her şeyin nefes aldığını, canlılığını yitiren şeylerinse bu nefeslerini ve sıcaklıklarını kaybettiklerini gözleyerek, varlığın özünün bu sıcak nefes olduğunu savunmuştur; buna "hava" (psüke) adını vermiştir. Anaximenes: "Bir hava (soluk) olan ruhumuz bizi nasıl ayakta tutuyorsa, bunun gibi bütün evreni de soluk ve hava sarıp tutar" demiştir.

Bu parçada Anaximenes'in cevap aradığı problem aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Varlık var mıdır?
- B) Varlığın bilgisine nasıl ulaşılır?
- C) Var olan gerçek midir?
- D) Varlığın temelinde ne yer alır?
- E) Varlık tek midir, çok mudur?

Empedokles'e göre evrenin özünü oluşturan, gerçekten var olan dört öge vardır. "Toprak", "hava", "su" ve "ateş" olarak belirlenen bu dört değişmez öge, her şeyin temelinde yer alır. Evrendeki geri kalan tüm varlıklar, evrendeki oluş ve değişme, bu dört madde- nin farklı oranlarda birleşmesinden meydana gelmiştir.

Empedokles bu görüşlerinde aşağıdakilerden hangisine karşı çıkmıştır?

- A) Varlıkta değişime
- B) Varlıkta monist anlayışa
- C) Varlıkta plüralizme
- D) Varlıkta diyalektiğe
- E) Varlıkta düalizme

“Meydana gelme” ile “yok olma” duyuların hokkabazlığıdır, çünkü var-olmayandan var olanın meydana gelmesi var olanın yok olmasıdır ve duyular dünyası düştten daha gerçek değildir; yer değıştirme, renk değıştirme ve insanların sözünü ettikleri bu gibi şeyler sadece addırlar. Doğruluk, düşünce, var-olma ülke-sindeyse yalnız şu nitelikler geçerlidir: Meydana gelmemiş, geçip gitmez, bölünmez, sürekli, hareketsiz ve aynı kalan.

Parmenides’in bu görüşleri aşağıdaki sorunlardan hangisine yöneliktir?

- A) Cevherin ne olduğu
- B) Varlığın arkesi
- C) Varlıkta oluş
- D) Varlıkta gerçeklik
- E) Varlıkta öz- ilinti

Ahlakın temelinde iyiyi bilmek ve ona ulaşmak vardır. Kişi iyiye, bilgi edindikçe ulaşır, iyiye ulaşan kişi erdem sahibi olur ve bu erdem de insanı mutluluğa götürür. Erdem sahibi olan kişinin mutluluğu da kalıcıdır.

Sokrates’in bu görüşlerine göre erdemli olmanın koşulu aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tutkuları akılla yönetmek
- B) Toplum yararına uygun hareket etmek
- C) Bilerek eylemde bulunmak
- D) Kişisel çıkarları doyumak
- E) Evrensel ahlak yasasına uygun davranmak

Aristoteles, bilgilerimizin doğuştan geldiğini kabul etmez; fakat ona göre, insan zihni dünyaya gelirken tamamen bomboş değildir. Zihin bilgiye değil bilgi meydana getirme yeti ve yeteneğine sahiptir. Bu yeteneğin gelişmesi ve işlem yapabilmesi için ise, dış âleme ait gözlemlerin ve duyu organlarının faaliyeti-ne ihtiyaç vardır. Bunlar olmadan bilgi meydana gelmez.

Aristoteles'in bu görüşleri aşağıdakilerden hangisiyle özetlenebilir?

- A) Bilgi işe yaradığı sürece doğru ve değerlidir.
- B) Doğru bilgi akla dayalı elde edilir.
- C) Zihin doğuştan bilgi yüklüdür.
- D) Bilgi duyu ve aklın ortak çalışmasının sonucudur.
- E) Bilmenin temelinde merak ve anlama vardır.

"Bütün şeylerin ölçüsü insandır, var olanların var olmalarının ve var olmayanların var olmamalarının" bunu takiben de "Herhangi bir şey bana nasıl görünüyorsa benim için öyledir, sana nasıl görünüyorsa senin için de öyle... Üşüyen için rüzgâr soğuktur, üşümeyen için ise soğuk değildir"

Bu görüşlerin sahibi olan filozof aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Demokritos
- B) Aristoteles
- C) Sokrates
- D) Platon
- E) Protagoras

Antik Yunan medeniyetinin oluşum sürecinde Sümer, Mısır ve Fenike medeniyetlerinden birçok çeviriler yapılmıştır. Özellikle matematik ve astronomi ile ilgili birçok ilim ve teknik, Hititler vasıtasıyla Anadolu zerinden; Fenikeliler vasıtasıyla da deniz yoluyla Yunanlılara intikal etmiştir. Yunan medeniyetinde parlayan bilim ve felsefe hareketinin arka planında şüphesiz bu çeviriler vardır.

Bu parçada Yunan felsefesinin hangi yönünden söz edilmiştir?

- A) Bilimsel çalışmaların çıkış noktası olması
- B) Farklı kültürlerden etkilenmesi
- C) Pratik bir felsefe olması
- D) Kendine özgü olması
- E) İnsanı anlamaya alışması

Aydınlanmanın istediği, yaşamımızın normlarını akıl ın ışığına tutmak, bunları akılla eleştirmek, akılla aydınlatmaktır. Bu düşüncenin temellerini Antik ağın bu ünlü filozofunda buluruz. Filozofun bilgi sever olduğunu söyler; bilgiyi elde bulundurduğuna değil, onu sevip aradığına inanır; kendisi kendini bildiği gibi, kendilerini bilmelerini "Kendini Bil!" ana ilkesine uygun olarak başkalarından da ister. Yaşamın temelini sorgulamaya ve irdelemeye dayandırarak 'Sorgulanmamış yaşam, yaşam değildir' demiştir.

Bu parçada sözü edilen filozof aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Platon
- B) Aristoteles
- C) Sokrates
- D) Pisagor
- E) Heredotes

Tao, dünyayı yöneten sebeptir. O görülmeyen, işitilmeyen, nesnesiz, cisimsiz sonsuz ve sonlu, kavranılaması mümkün olmayan bir yaratıcı prensip olarak algılanmaktadır. Bir başka açıdan Tao göğün ve yerin kaynağı, yaratıcı ve yaşatıcı kavramdır. Hiçbir şeye muhtaç değildir. Bütün bu özellikler varlığı yokluğa götüreceğinden Tao yokluk demektir.

Bu parçadaki görüşleri özetleyen yargı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Varlık bir oluştur.
- B) Evrenin değişiminin bir amacı vardır.
- C) Varlık bir yanıyla düşünce diğer yanıyla maddedir.
- D) Varlık gerçek değildir.
- E) Varlık karşıtların birleşmesiyle oluşur.

Parmenides: “Değişmeyi bir prensip olarak düşünmek, bir şeyin, önce, belirli bir şey, sonra da başka bir şey olduğunu kabul etmek demektir ki bu bir çelişmedir. Bir şey, hem var hem yok olamaz. Değişme, çelişmesiz düşünülemez, dolayısıyla, değişme yoktur; öyle ise hareket de yoktur, yokluk da yoktur. Şu halde, var olan durucudur, değişmez ve daima kendi kendinin aynıdır.”

Bu parçada aşağıdakilerden hangisine karşı çıkmaktadır?

- A) Platon'un idealizmine
- B) Marx'ın materyalizmine
- C) Herakleitos'un oluşçuluğuna
- D) Descartes'ın düalizmine
- E) Husserl'in fenomenolojisine

İlk Çağ filozofları doğadaki ilk nedeni aramışlardır. Bu neden Thales'e göre su, Anaximandros'a göre soluk, Anaximenes'e göre hava, Herakleitos'a göre ateştir. Demokritos ise nesnelerin bölünemeyen parçalar adını verdiği atomlardan oluştuğunu söylemiştir. Ona göre varlığı oluşturan atomlar birbirinden farklıdır.

Bu parçada sözü edilen filozofların ortak özelliği aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Düalist olmaları
- B) İdealist olmaları
- C) Diyalektik düşüncü savunmaları
- D) Materyalist olmaları
- E) Pragmatist olmaları

Gazali'ye göre, gece ile gündüz arasındaki farka dair bilgiye sahip olmayan doğuştan bir körü düşünelim. Bu adamın gözleri açıldığında renkleri görür. Renkler hakkında bir bilgi elde edecek ve bu bilgisini de kaçınılmaz olarak gözlerinin açılmasına bağlayacaktır. Gözleri açık olup karşısında da renkli bir nesne olduğu müddetçe görmemesinin imkansız olduğunu düşünecektir. Fakat güneş batıp hava kararınca renkleri görmesinin sebebi olarak güneş ışığı olduğunu öğrenecektir.

Gazali bu parçada aşağıdakilerden hangisine karşı çıkmaktadır?

- A) İnsan zihni bilgiye ulaşma konusunda yetersiz kalır.
- B) Duyular güvenilir bir bilgi aracıdır.
- C) Gerçek algılama tarzına bağlı olarak var olur.
- D) Yaşama hayat veren Tanrı'dır.
- E) Bilginin kaynağı içsel bir görüdür.

Tanrı, her şeyi içine alan ve onları içine alarak doldurandır. En yüce, mutlak, çok merhametli, çok adil, görünmeyen ve her yerde hazır bulunan bir varlıktır. O, kavranamaz, değiştiren ama değişmeyen, yenilenen ama yenilenmeyen, her an faal olandır. O, her türlü iyiliğin kaynağıdır. Bununla birlikte Tanrı, uzay ve zamanın ötesindedir. O'nun bizatihi kendisi bütün sınırlı varlıkların kaynağıdır.

Augustinus'un bu görüşlerinin temelinde yer alan yargı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Varlık Tanrı'dan oluşmuştur.
- B) Tüm varlıklar varlığını diğer varlıklara borçludur.
- C) Tanrı ve evren özdeşdir.
- D) Varlık bilinmeden Tanrı bilinemez.
- E) Varlıkların mutlaka bir sonu vardır.

"Biz, saman gibi olan bu tabiat âlemiyle örtülmüş mânâ deryasıyız. Cismimiz bizim ruhumuza perde ve peçe olmuştur. Yani, üzeri saman dolu bir denize bakan, ilk bakışta sadece samanı görür. Halbuki o saman altında muazzam bir deniz gizlidir. Saman perdesi aralandığında deniz ortaya çıkacaktır. Onun gibi, maddî bedenimiz, bir mânâ denizi olan ruhumuzun üstünü örten saman gibidir.

Buna göre Mevlana aşağıdakilerden hangisini savunmuştur?

- A) Ruh bedenin esasıdır.
- B) Ruhun varlığı bilinemez.
- C) Ruhsal dengeyi bozan bedensel hazlardır.
- D) Ruh ve beden birbirinden bağımsızdır.
- E) İnsan ruh ve beden dengesini kurmalıdır.

Bilginin imkânı konusunda önce duyulara sonra da akla güvenilemeyeceğini anlamış, ancak burada kalmayıp bir adım daha ileri giderek doğru bilginin insanın kalbinde doğan bir nur, bir sezgi ile mümkün olduğu sonucuna varmıştır.

Bu parçada görüşleri verilen filozof aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Farabi B) Mevlana C) İbni Rüşd
D) İbni Sina E) Gazali

Tanrı, Augustinus'a göre tam bir varlıktır, diğer varlıklar ise kendi kendilerine yetemedikleri için varlığın sadece bir parçasıdır ve kısmen gerçekler. Tanrı hiçbir zaman tam anlamıyla insanlar tarafından bilinmeyecek olsa da tek bilinebilir olandır. Onun kendini açığa vurma şekli ise doğa ve İncil'dir. Evrenin kendi içinde bir düzeni ve istikrarı yoktur, Tanrı gözetmezse evren bir anda hiçliğe dönüşebilir.

Bu parçada tartışılan problem alanın aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tanrı'nın nitelikleri B) Tanrı- evren ilişkisi
C) Ruh - beden ikiliği D) Varlıktaki oluş
E) İnsan ve din ilişkisi

Göz için güneş ışığı ne ise akıl için de Kur'an ayetleri odur. Çünkü gözün eşyayı görmesi ancak güneş ışığıyla tamamlandığı gibi aklın hakikatleri algılaması da ancak Kur'an ayetleri ile tamamlanır. Bunlardan birine sarılıp, diğerini terk eden kimse ahmaklar güruhundandır. Kur'an'ın nuruyla yetinerek akıldan yüz çeviren kimse güneşin ışığına gözlerini kapatan kimse gibi olur ve bu kimsenin körlerden bir farkı olmaz.

Gazali'nin bu görüşlerinde savunduğu düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Akıl ancak din ile birlikte olması durumunda doğruya ulaşır.
- B) Her insan doğru bilgiye ulaşabilir.
- C) Bilmek yerine inanmak gerekir.
- D) Bilginin sınırlarını belirleyen akıldır.
- E) Evrene ait bilgiler kutsal kitaplarda yer alır.

İbn Rüşd, Aristoteles'in en büyük ve en sadık takipçisi olmaktan başka, Yunan felsefesini gerçek anlamda Batı'ya tanıtarak, modern zihniyetin oluşumuna önemli bir hizmette bulunmuş, dini baskıya karşı bilimsel düşüncüyü temsil etmiştir.

Bu parçada İbn Rüşd'ün hangi yönünden söz edilmiştir?

- A) Felsefe ve din ayrımını savunması
- B) İlk Çağ felsefesini sonraki dönemlere taşıması ve tanıtması
- C) Felsefi çevirilere büyük önem vermesi
- D) Bilimsel düşüncüyü oluşturması
- E) Varlık anlayışını Tanrı'ya dayandırması

SORU ÇÖZÜMÜ-2-

ALİ KEKLİK

- A) İlk Çağ felsefesi B) 18. yy felsefesi
C) Rönesans felsefesi D) Orta Çağ felsefesi
E) Kartezyen felsefe

A) Rasyonalizm
B) Empirizm
C) Entüsyonizm
D) Fenomenoloji
E) Pozitivizm

Müslümanların felsefeye katkılarını daha İslamiyet'in 2. yüzyılında İlk Çağ'a ait tüm bilgileri, bütün bilimsel ve felsefi eserleri Arapçaya aktarmayı başarmış olmaları olgusunda görebiliriz. Klasik mirası alıp, onu mükemmel bir biçimde korumaktan başka, birçok alanda da ona önemli katkılarda bulunan Müslümanlar söz konusu hazinenin Batı'ya geçişine de aracılık etmişlerdi.

Bu parçada İslam felsefesinin hangi yönünden söz edilmiştir?

- A) Kaynağını Batı'dan alıp Batı'ya kaynaklık etmesi
- B) Dini motiflerin etkisinde kalması
- C) Kendine özgü kavramlar kullanması
- D) Toplumsal değerlere uygun görüşler ileri sürmesi
- E) Kendi kültüründen olmayan bilgilere tavır alması

Orta Çağ felsefesi, Yeni Çağ'da birçok bilimsel gelişmenin temellerini atmış olmasına rağmen, genelde dinin etkisinde gelişen ve ona bağımlı olan bir tür "uşak felsefesini" andırır. Bu dönemde iyi ve en iyi, Tanrı'nın buyurduğu şeydir. Tanrı'nın iyi diye buyurduğu şey hakkında tartışma küstahlıktır. Bir şeyi olduğu için değil, Tanrı buyurduğu için dinlemeliyiz.

Buna göre Orta Çağ felsefesi için aşağıdaki bilgilerin hangisi söylenemez?

- A) Dogmatik özellikler taşır.
- B) Özgün düşüncelere yer yoktur.
- C) Sorgulama ve şüpheyi kapalıdır.
- D) Dinin etkisinde gelişen bir felsefedir.
- E) Pozitif düşünceler benimsenmiştir.

Farabi'ye göre ilk varlık, Tanrı, varlık taşkını yoluyla evrendeki bütün varlık düzenini 'doğal bir zorunlulukla' meydana getirir. Evren Tanrı'nın değerine hiçbir şey katmaz. Yetkin bir varlık olan Tanrı'nın hiçbir şeye ihtiyacı yoktur. Tanrı'yla evren arasındaki ilişkiyi, evrenin Tanrı'dan taşma yoluyla ve zorunlulukla çıktığını söyleyerek açıklayan Farabi'ye göre evren, aynı zamanda Tanrı'nın sonsuz cömertliğinin bir sonucudur. Tanrı, Farabi'nin sisteminde her şeydir. Tanrı seven, sevilen ve sevgidir. O bilen, bilinen ve bilgidir.

Bu parçada vurgulanan düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bütün gerçeklik maddenin düşünceyi ortaya çıkarmasıyla başlamıştır.
- B) Tanrı ve evren aynıdır.
- C) Varlığın temelindeki ilke değişir.
- D) Tüm var olanlar düşünsel bir varlıktan oluşmuştur.
- E) Evrende bir amaca yönelik olan bir oluş vardır.

İlk Çağ felsefesinde insanın temel probleminin bu dünyada ve kent-devleti sınırları içinde mutluluğa erişmek olduğu kabul edilmişti. Aynı zamanda insanın bu problemi çözebilecek güce sahip bulunduğu na kendi çabasıyla iyi ve mutlu bir hayata ulaşabileceğine inanılmışken, Orta Çağ'daki problemler, yeryüzündeki hayattan ziyade, bu dünyadan sonraki hayatla ilgili olan problemlerdir. Aranan mutluluk, bu dünyadaki mutluluk değil ebedi bir saadettir.

Buna göre Orta Çağ felsefesi hangi yönüyle İlk Çağ felsefesinden ayrılır?

- A) Otoritelere boyun eğilmesiyle
- B) Her türlü bilginin sorgulanmasıyla
- C) İnsanın, yaşamının belirleyicisi olarak görmesiyle
- D) Bireyi güçlü görmesiyle
- E) Bu dünyayı araç olarak görmesiyle

Doğal ihtiyaçların etkisiyle bir araya gelerek toplumu oluşturan bireyleri, bilgin ve erdemli kişiler yönetmelidir. Bir topluma ancak bedenlen ve ruhen sağlam, zeki, öğrenme ve öğretmeyi seven, dürüst, kendine güvenen, Tanrı'ya inanan, çalışkan kimse başkan olmalıdır. Bu özelliklere sahip yöneticiler, yönettikleri kişilerden bilgi bakımından yüksektirler. Mutluluğa ulaşmak için kurulan her şehir erdemli şehirdir.

Farabi "El-Medinetü'l Fazıla" adlı eserindeki bu görüşleriyle aşağıdakilerden hangisine vurgu yapmıştır?

- A) Varlık ve erdeme
- B) Bilgi ve estetiğe
- C) Bilim ve sanata
- D) Ahlak ve siyasete
- E) Etik ve estetiğe

15.yüzyıl İslam felsefesine göre temel varlık Tanrı'dır; Tanrı'nın dışında kesinliğe varan bir gerçek yoktur. Felsefe dinin hizmetindedir, onun sınırları içinde kalan konular üzerinde düşünülmelidir. Felsefe dinden ayrı bir düşünce çığırlı olmamalıdır. Temel amacı ise, Tanrının varlığını akıl yoluyla ispatlamak; imanının üstünlüğünü dini inançların ve dogmaların kesin hakikat olduğunu ortaya koymaktır.

Buna göre 15. yüzyıl İslam felsefesiyle ilgili aşağıdakilerin hangisine ulaşamaz?

- A) Kesin gerçekliğin Tanrı olduğunu savunur.
- B) Tanrı merkezli görüşler oluşturur.
- C) Felsefe – din ilişkisine karşı çıkar.
- D) Felsefenin dinin dışına çıkmamasını amaçlar.
- E) İnanç yoluyla bilgiye ulaşılacağına savunur.

Maddenin karşıtına gelecek bir şey yoktur; çünkü ona göre maddenin kendisi, doğal olarak canlıdır. Canlı bir varlık nasıl hareket eder ve biçimini değiştirirse, canlı olan madde de hareket eder ve değişim halinde bulunur. Buradaki temel unsur 'su'dur; "su" da canlıdır. Ve her canlı gibi o da öteki varlıkları kendisinden yaratma gücüne sahiptir.

Parçada sözü edilen felsefenin başlangıcını oluşturduğu kabul edilen filozof kimdir?

- A) Thales B) Descartes C) Platon
D) Aristoteles E) Demokritos

Pyrrhon'a göre, her iddia için, birbirlerine çelişik olan iki kanıt ya da düşünce ileri sürülebilir. O, bütün bunların, biz insanların hiçbir şeyden emin olamayacağını ve hiçbir konuda kesinliğe ulaşamayacağımızı gösterdiğini, bundan dolayı, bilge kişiye düşen şeyin, görünüşün gerisindeki gerçeklik üzerine konuşmak, varlığın idealardan ya da madde ve 'form'dan meydana geldiğini söylemek yerine, bu türden anlamsız spekülasyonlardan vazgeçmek ve hiçbir konuda hüküm vermeyerek, yargıyı askıya almak olduğunu belirtir. Bilge kişi, hiçbir şey hakkında, onun belirli bir şey olduğunu söylememeli, "o böyledir" demek yerine, "bana böyle görünmektedir" ya da "böyle olabilir" demelidir.

Bu parçada vurgulanan düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bilgide tutumumuz şüphencilik olmalıdır.
B) Bilmek aynı zamanda aktarmak demektir.
C) Bilgi kişilere göre değişir.
D) Bilgilerimizin kaynağı duyulardır.
E) Bilgilerimiz çeşitli nedenlerle sınırlıdır.

“Annem, nasıl var olan bir bebeğin dünyaya gelmesine yardımcı oluyorsa öğretmen de öğrencisine yeni bir şey öğretmez; ancak onun aklında var olan bilgileri gün ışığına çıkarır. Çünkü bilgiler aklımızda doğuştan vardır.”

Bu görüşlerin sahibi olan rasyonalist filozof aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hegel
- B) Descartes
- C) Sokrates
- D) Platon
- E) Farabi

Platon görüşlerini bir mağara benzetmesiyle anlatır. Buna göre bir hayali mağarada, yüzleri duvara dönük, zincirlerle bağlı insanlar vardır. Önlerinde gerçek şeyler olduğuna inandıkları titreşen gölgeleri görebilirler. Gördükleri gerçek değil, arkalarında yanan bir ateşin önünde duran nesnelerin meydana getirdiği gölgelerdir. Bu insanlar yaşamlarını, duvara yansıyan gölgelerin gerçek dünyada olduğunu düşünerek geçirirler. Sonrasında içlerinden biri zincirlerini kırar ve ateşe doğru döner. Gözleri ilkin bulanıktır ama sonunda nerede olduğunu görmeye başlar. Mağaradan çıkar ve nesnelerin gerçeğini görür. Öyleyse gerçek olan bizim gördüklerimizin ötesinde düşüncemizde olanlardır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Evrendeki çokluğun temelinde birlik vardır.
- B) Gerçek varlık zihinsel olandır.
- C) Asıl varlık maddedir, düşünce maddenin bir yansımasıdır.
- D) Doğadaki değişimin bir amacı ve yönü vardır.
- E) Varlıklarda var oluş ‘öz’ den önce gelir.

Demokritos'a göre, evrenin temel yapı taşı atomlardır. Atomlar parçalanamaz fiziksel nesnelerdir. Evrendeki canlı cansız her şeyin atomların birleşiminden oluştuğunu savunur. Hatta insan zihni bile atomlardan oluşur. Öyleyse duygu, ruh, ve zihin gibi süreçler atomların birleşimine indirgenebilir.

Bu parçada vurgulanan düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Varlığın yapısı kavranamaz.
- B) Düşüncenin değişmesi maddeyi değiştirir.
- C) Varlık insan düşüncesinin ürünüdür.
- D) Var olan her şey maddesel gerçeklikten doğar.
- E) İnsanla evren arasında sıkı bir ilişki vardır

Sofistler insanın yıllarca körü körüne bağlandığı sınırlayıcı geleneğe dayalı olan tutum ve davranışlara olan bağlılığa ilişkin inancı sarsarak akılcı yollarla aydınlanmasının izini sürmüştür. Artık yeni insan akli derinliğe sahip, hitabetiyle ikna edebilme yetisini kazanmış kendisi için en faydalı olan şeyin ne olacağını keşfeden bir varlık haline gelmiştir. Yeni insan kaderini tanrıların egemenliğinden alarak kendi iradesiyle kaderini belirleyen, beşeri değerlerini ve alışkanlıklarını yaratmanın farkındalığını yaşayan, şüphe eden insana dönüşmüştür.

Bu parçada Sofistlerin hangi yönünden söz edilmiştir?

- A) Kesin bilgiyi aramaları
- B) Doğanın anlaşılmasına öncelik vermeleri
- C) Felsefenin konu alanını genişletmeleri
- D) Akla dayalı eleştirelliği esas almaları
- E) Felsefi birikimden yararlanmaları

“Şüphe ettiğim sürece kendisinden şüphe edemeyeceğim şey, şüphe etmekte oluşumdur. Oysa şüphe etmek düşünmek demektir. Öyleyse ‘düşünme’den şüphe edemem. Düşündüğüme göre, düşünen biri olarak var olmam gerekir. Çünkü düşündüğüm halde var olmamam olanaksızdır. Buradan ‘Düşünüyorum; demek ki varım’ sonucuna ulaşmış olurum.”

Bu görüşlerin ve “metodik şüphe” kavramının sahibi olan filozof aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Descartes B) Platon C) Aristoteles
D) Locke E) Hegel

Descartes’e göre, insanda ruh ve beden bir arada bulunur, fakat bu iki cevher birbirinden içerik bakımından ayrıdır. Bedenin bölünür bir yapıda olduğunu, ruhun ise bölünmez olduğunu belirtir. Ona göre duyular bedende gerçekleşir fakat ruhta hissedilir. Bu bakımdan ruh ve beden etkileşimi kaçınılmazdır. Tıpkı ruhta meydana gelen bir utanç duygusunun yüz kızarıklığına yol açması gibi.

Bu parçadaki görüşler aşağıdakilerden hangisiyle özetlenir?

- A) Var olmak algılanmış olmaktır.
B) Varlık insan bilincinin açılımıdır.
C) Tanrı tüm evrenin var oluş sebebidir.
D) Varlık düalist bir özellik taşır.
E) Varlığı anlamak ve açıklamak mümkün değildir.

İnsan eylemlerinde asla özgür değildir; onlar her zaman insanın kendi doğasının, edinilmiş fikirlerinin, ulusunun, doğru ya da yanlış onu biçimlendiren mutluluk anlayışının; örnekle, eğitimle, günlük deneyimle pekiştirilmiş kanılarının zorunlu sonuçlarıdır.

(Holbach)

Havaya atılan bir taş düşünebilseydi kendi isteğiyle yere düştüğünü sanırdı. (Spinoza)

Holbach ve Spinoza'nın bu görüşlerinde yanıt aradığı soru aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ahlaki eylemin amacı nedir?
- B) Ahlaki iyi bilinebilir mi?
- C) İnsan eylemlerinde özgür müdür?
- D) Evrensel ahlak yasası var mıdır?
- E) Vicdan güvenilir bir yol gösterici midir?

Hobbes kiliseden çıktığında bir fakire para verir. Fakir mutlu olur, bunu gören papaz kendisinin bundan hiçbir çıkarı olmadığını ve o fakire neden yardım ettiğini sorar, Hobbes ise: "O adama para verdim, mutlu oldu ama ben de mutlu oldum, vicdanımı rahatlat-tım." der.

Hobbes'un bu düşüncesinin temelinde yer alan yargı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ahlaki kararlar kişinin duygularına ve arzularına bırakılmamalıdır.
- B) Her davranışın altında bencillik duygusu yer alır.
- C) Sezgisel kavrayış en yüksek iyiyi ortaya çıkarır.
- D) Yaşamımızı çıkarlara göre değil belli ilkelere göre şekillendirmeliyiz.
- E) Bizim doğrularımızla başkalarının doğruları aynı olmayabilir.

Bacon, deneysel bilimin inançlı bir savunucusu, bilimsel yöntem bilincini ön plana çıkaran bir öncüydü. Ne var ki onun kendi yaşam dönemindeki bilimsel çalışmaları yeterince izlediği söylenemez. Kepler'in ortaya koyduğu doğrulayıcı sonuçlara karşın, Kopernik dizgesini içine sindirememesi, üzerinde durulacak bir noktadır. Galile'nin deneyle matematiği birleştirerek bilimsel yönteme kazandırdığı yeni kimliğin farkına varamamış olması da ilginçtir. Ayrıca kendi hekimi olan Harvey'in kan dolaşımına ilişkin buluşlarını da bir bakıma görmezlikten gelmiştir.

Bu parçada Bacon'ın hangi yönü eleştirilmektedir?

- A) Bilimsel sonuçları kişisel çıkarları için kullanmaması
- B) Siyasi otoriteye boyun eğmesi
- C) Bilim etiğine dikkat etmemesi
- D) Bilimi pratik sonuçlara dönüştürememesi
- E) Alanıyla ilgili göstermesi gereken titizliği göster-

Felsefe din adamlarının etkisinden çıkıp farklı konumlara sahip yazarlar ve düşünürlerin ilgi alanında yer almaya başlamıştır. Kurulan üniversiteler bu bakımdan önemli bir rol oynamıştır. Buna bağlı olarak farklı düşüncelerin, felsefe sorularını farklı yollardan değerlendiren felsefe eğilimlerinin var olmasını sağlamıştır. Bu yönelimlerin ortak bir paydası varsa, o da skolastik felsefeye karşı koymak olarak belirlenebilir.

Bu parçada sözü edilen dönem özellikle aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Rönesans felsefesi
- B) İlk Çağ felsefesi
- C) Çağdaş felsefe
- D) Antik Çağ öncesi felsefe
- E) Kartezyen felsefe

18.YY. - 19.YY. FELSEFESİ

ALİ KEKLİK

18.YÜZYIL-19. YÜZYIL DÜŞÜNÜRLERİ VE FİLOZOFLARI

MS

1600

G. Berkeley
Montesquieu
Voltaire

(Börkley)
(Monteskü)
(Volteyr)

(1685-1753)
(1689-1755)
(1694-1778)

1700

La Mettrie
D. Hume
J. J. Rousseau
Diderot
d'Alembert
İ. Kant
Bentham
Fichte
F. Hegel
Schelling
Schopenhauer
A.Comte

(La Metri)
(Huym)
(Russo)
(Dido)
(Delamber)
(Kant)
(Bentim)
(Fihte)
(Hegel)
(Şeling)
(Şopenhaur)
(Kont)

(1709-1751)
(1711-1776)
(1712-1778)
(1713-1784)
(1717-1783)
(1724-1804)
(1748-1832)
(1762-1814)
(1770-1831)
(1775-1854)
(1788-1806)
(1798-1857)

1800

J. S. Mill
Kierkegaard
Marx
Nietzsche

(Mil)
(Kırkekard)
(Marks)
(Niçe)

(1806-1873)
(1813-1855)
(1818-1883)
(1844-1900)

1900

18. YÜZYIL-19. YÜZYIL FELSEFESİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

- Akla güven duyulmuş ve akılcı düşünceye önem verilmiştir.
- Özgürlüğü engelledikleri düşüncesiyle siyasi ve dinî otoritelere karşı gelinmiştir.
- Düşünce özgürlüğü desteklenmiştir.
- Aydın ve yazarlar sınıfı oluşmuştur.
- Sanat, felsefe ve edebiyatta önemli eserler verilmiştir.
- Fransız İhtilali ve Sanayi Devrimi gerçekleşmiş ve buna bağlı problemler tartışılmıştır.
- Felsefede yeni ekoller ortaya çıkmıştır.

18. YÜZYIL-19. YÜZYIL FELSEFESİNDE ÖNE ÇIKAN PROBLEMLER

➤ **Bilginin Kaynağı**

➤ **Birey-Devlet İlişkisi**

➤ **Ahlakın İlkesi**

➤ **Varlığın Oluşu**

SORU ÇÖZÜMÜ-3-

ALİ KEKLİK

Kant'a göre zihinde doğuştan getirdiğimiz birtakım kategoriler vardır. Bu apriori kategoriler, deneyin sağladığı ham, düzensiz, şekilsiz malzemeye düzen verir ve bu suretle bilgi elde edilir. Bu gücüne dayanarak akıl, zihnimizdeki kategorilere göre meydana gelmiş bilgileri birleştirir, onları daha büyük, zihnimizin en yüksek kavramları haline getirir.

Kant'ın bu görüşleri aşağıdakilerden hangisiyle ifade edilir?

- A) Rasyonalizm
- B) Empirizm
- C) Kritisizm
- D) Pozitivizm
- E) Pragmatizm

Spinoza'ya göre insan, sonlu bir varlık olarak, doğada egemen olan belirlenmişliğe bağlı bir yaşam sürdürür. Buna göre, insanın bütün eylemleri bir belirlenmişlik içindedir. İnsanın en büyük özgürlüğü, bu belirlenmişliğin bilincinde olmasıdır.

Spinoza'nın bu görüşleri aşağıdaki yaklaşımlardan hangisine uygun düşer?

- A) Hedonizm
- B) Determinizm
- C) Otodeterminizm
- D) Liberteryanizm
- E) İndeterminizm

Bacon'a göre, bugüne kadar insanın doğa karşısında çaresiz ve zavallı bir duruma düşmesinin nedeni, ne insan aklının yetersizliği ne de doğanın anlaşılamayacak kadar karmaşık olmasıdır. Nedeni, yalnızca yanlış bir yöntemin kullanılmasıdır. Bacon'a göre, insanların yanlışlarının nedenlerinden birisi de kendi aklıdır. Çünkü insan akli çabuk karar vermeye ve genellemeye düşkündür. Bir konu üzerinde biraz durunca yorulur, gereken sabrı gösteremez ve yanlış düşebilir. Öyleyse doğru bilgi nasıl elde edilecektir? Bunun için iki şey gereklidir. Birincisi önyargılardan sıyrılma. İkincisi ise sağlam bir yöntem uygulamak

Buna göre Bacon'ın önerdiği yöntemin temeli aşağıdakilerden hangisine dayanmaktadır?

- A) Akli önyargılardan arındırarak kullanışlı hale getirmek
- B) Deney ve gözlemlerle kanıtlanmayan şeyleri yok saymak
- C) Kullanışlı olmayan bilgilerin peşinden gitmemek
- D) Şüpheli bilgiye ulaşmada araç olarak kullanmak
- E) Bilginin tüm kaynaklarını sorgulamaya açmak

İnsan aklını, etik ve adalet kavramlarını temel alan, teorik ve pratik alanda insansal değer ve ilgilere odaklanan, tüm insanların değerli ve onurlu olduklarını öngören kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Egzistansiyalizm
- B) Diyalektik
- C) Fenomenoloji
- D) Hümanizm
- E) Rölativizm

17. yüzyılda rasyonalizmin kaynağında matematik ve fizik bulunmaktadır. Bu yüzyılda, doğanın da matematik formülleriyle ya da kavramlarla anlaşılacağı düşüncesine varılmıştır. Doğa ile akıl, madde ile zihin arasından bir uygunluk fikrinden hareketle ünlü rasyonalizm düşüncesine ulaşılmıştır. Bu durum aydınlanma felsefesini de derinden etkilemiştir.

Buna göre, 17.yüzyılda ortaya çıkan ve aydınlanma felsefesini de etkileyen oluşum aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bilimsel yöntem
- B) Kartezyen felsefe
- C) Hukuk felsefesi
- D) Paradigma
- E) Nedensellik

Bazı düşünürler, yaşadıkları dönemde, mevcut olan toplumsal düzenleri değerlendirmişlerdir. Bu değerlendirme sonucunda yaşadıkları düzenin yozlaşmış ve bozulmuş olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bundan dolayı hiçbir yerde uygulama olanağı bulamamış bazı düzenler tasarlamışlardır.

Burada sözü edilen “düzen tasarımı” aşağıdaki kavramların hangisiyle ifade edilir?

- A) Bürokrasi
- B) Devlet
- C) Ütopya
- D) Meşrutiyet
- E) Egemenlik

Spinoza, uyumlu bir evren tablosu çizer. Ona göre insan, bu tablo içinde, doğanın bir parçası olarak yaşamaktadır. Doğanın bir parçası olarak yaşamayı bilen ve benimseyen insan, erdemli insandır. Bu yaşama arttıkça insanın erdemli olması da artmaktadır. İnsanın bu sürede bilgi de artmaktadır, bilgi attıkça eylemler doğaya daha çok uyacak ve böylece, insan daha çok Tanrı'ya göre yaşayacaktır. Başka bir deyişle, erdemli olacaktır.

Bu parçaya göre Spinoza için erdemli olmanın yolu aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İyilik ideasına uygun eylemlerde bulunmak
- B) Ödev ahlakına uygun hareket etmek
- C) Düşünceleri eylem alanına aktarabilmek
- D) Kaderi anlayarak ona boyun eğmek
- E) Doğaya uygun yaşamak

Ütopyalar, topluma ilişkin genel bir bakış açısıyla toplum yaşamına dair ihtiyaçların zamandan bağımsız ancak gelecekteki bir mekanda bir şekilde çözümü için çaba sarf eder. Toplumun daha iyi bir düzene sahip olması için yeni bir model oluştururlar. Bu modelde toplumun yeniden düzenlenişi söz konusudur.

Buna göre ütopyaların amacı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Toplumun gelişmişlik düzeyinin yükselmesi
- B) Toplumsal eşitsizliğin yaygınlaşması
- C) Hukuk kurallarının değişmesi
- D) İnsanın yaşam süresinin kısa olması
- E) Toplumlar için daha iyi bir yaşam öngörüsü

Pythagoras okulunun temsilcilerinden biri olan Sisamlı Aristarkhos, İ.Ö.3. yüzyılda yerin yuvarlak olduğunu ve döndüğünü söylemiştir. Yunanlılar güneş tutulması ve ay tutulmasının nedenini çözmüş, yerin ay üzerindeki gölgesinden yola çıkarak yuvarlak olduğunu ileri sürmüşlerdi. Fakat düşüncelerini kanıtlamak için ellerinde yeterince kanıt yoktu. O çağda bu teoriye inanacak pek fazla insan bulamadılar. İnsanlık bu konuda Copernicus ve Galilei'ye kadar bekleyecekti.

Bu açıklamaya dayanarak aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Bilimsel doğrular ortaya çıkmadan önce bazı görüşler filozoflar tarafından dillendiriliyordu.
- B) Bazı doğrular İlk Çağ'da ileri sürülmüş; fakat kanıtlanamamıştır.
- C) İlk çağların bilgeleri günümüzün bilgelerinden daha isabetli yorumlar yapabiliyordu.
- D) Filozofların fikirleri, bilimin nesnel tespitleri sonucunda bilimsel doğrulara dönüşürler.
- E) Bazı doğrular çağın düşünce biçimini ve bilgi birikimini aştıkları için kabul görmezler.

Orta Çağ düşüncesinde, Tanrı'dan yola çıkma veya hareket etme felsefede hem konu alanlarını ve hem de içeriği belirlemişti. Bir diğer deyişle, Orta Çağ'da Tanrı sadece varlığın değil, bir yandan da değer, iktidarın kaynağı olmuş, bilginin konusunu meydana getirmişti. Oysa dini dünya görüşünü bir şekilde gerileten veya çok büyük ölçüde ortadan kaldıran modern düşünüşte, hemen hemen bütün felsefelerin hareket noktaları, özellikle Descartes'ın cogitosunda(düşünme) çok açıklıkla ortaya çıktığı üzere, insandır.

Bu parçada Rönesans felsefesinin hangi özelliğine değinilmiştir?

- A) Tanrı evren ayırımına yönelmesine
- B) İnsan merkezli bir felsefe olmasına
- C) Farklı kültürlerin bilgi birikimine dayanmasına
- D) Akla ve deneye dayanmasına
- E) Bilimsel bilgiyi etkin kullanmasına

Hümanizme göre doğruyu bulmak insanın bir yetisidir. Fakat doğruyu bulma yönteminde gizemcilik, mistisizm, gelenek ve bunlar gibi genel geçer kanıtlarla ve mantıkla bütünleşmeyen yöntemler izlenemez. Gerçeğe duyulan bu arzu, gözü kapalı kabullenimlerle değil, bilimsel şüphecilik ve bilimsel yöntemle doyurulmalıdır. Hümanist anlayış, otoriteyi ve aşırı şüpheciliği de reddederken, kaderin olaylar üzerindeki etkisini kabul etmez. Doğrunun ve yanlıştın bilgisine kişisel ve ortak bilincin en doğru biçimde algılanmasıyla ulaşılabileceğini savunur.

Buna göre Hümanizm için aşağıdakilerden hangisine söylenemez?

- A) Özgür düşünceyi esas alır.
- B) Şüpheyi amaç olarak kullanır.
- C) Doğrulara sorgulamalarla ulaşılacağını savunur.
- D) Kanıtlarını akla ve deneye dayandırır.
- E) Bilgide insanı temele alır.

“Her şeyi göz önüne alacak olursak, öyle görünüyor ki ütopya bize, herhangi birimizin yalnızca on beş yıl önce hayal edebileceğinden çok daha yakınmış. O zamanlar, bunu gelecekte altı yüzyıl sonraya taşımıştım. Bugün tek bir yüzyıl içinde bütün bu dehşet üzerimize çökebilecek gibi görünmektedir.”

Aldous Huxley bu görüşlerinde aşağıdakilerden hangisini dile getirmektedir?

- A) Ütopyaların gerçekleşme olanağının olduğunu
- B) Ütopyaların örnek modeller olduğunu
- C) Ütopyaların gerçeklikten kopuk olduğunu
- D) Ütopyaların geçmişe yönelik olduğunu
- E) Herkesin ütopya yazabileceğini

Sokrates bilginin (erdem) başlangıç noktasının kişinin kendi yetersizliğini bilmesi olduğunu, ikinci adım olarak ise kişinin kendi ruhunu tanıyarak aklın yolunu seçmesine engel oluşturan tutkularını öğrenip onlara hâkim olmayı öğrenmesini önermektedir. Ona göre tutkular kişinin gerçekten özgür olmasını engellemektedir.

Buna göre bireyin özgür olmasının temel koşulu aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kişinin kendi kendiyile barışık olması
- B) Olabildiğince yaşamdan haz alması
- C) Toplumsal kurallara uygun hareket etmesi
- D) Kişisel yetersizliklerini gidermesi
- E) Evrensel olana yönelmesi

Hiçbir şeyi kesin olarak bilemeyeceğimizden, tüm yargılarımızı askıya almalı ve hayatlarımızı yargıdan kaçınarak yaşamalıyız. Sahip olduğunuz her arzu, bir şeyin diğerinden daha iyi olduğuna inandığınızı gösterir. Ne var ki bir şeyin diğerinden daha iyi olduğunu bilemezsiniz. Dolayısıyla mutlu olmak için, kendimizi arzularımızdan kurtarmamız ve işlerin nasıl sonuçlanacağıyla ilgilenmememiz gerekir.

Bu parçada anlatılanlar aşağıdaki yaklaşımlardan hangisine aittir?

- A) Pyrrhon'un septisizmi
- B) Epikür'ün hedonizmi
- C) Hobbes'un egoizmi
- D) Sartre'ın varoluşçuluğu
- E) Kant'ın ödev ahlakı

Aristippos, her şey gibi insanın vücudunun sürekli değiştiğini, bu yüzden vücudun doğal durumu olan uyumlu yapısının zaman zaman ortadan kalktığını, zaman zaman da bu uyumun yeniden kurulduğunu ifade eder. Ona göre uyumsuzluk durumu acı duygusunu, uyumlu durumu ise haz duygusunu yaratır. Duygu hareketleri de haz ile ilgilidir. Yumuşak hareketler haz, sert hareketler acı, tam hareketsizlik hazzı ve acısızlığı doğurur. Aristippos'a göre, bu üç durumdan ele geçirmek için uğraşılmaya değer olanı sadece hazzdır. Hazzı istemek ve aramak insan ve hayvan için doğal bir duygudur. Böylece ona göre, iradenin biricik amacı hazzdır.

Bu parçadaki görüşler aşağıdakilerden hangisiyle özetlenir?

- A) Çoğunluğun onayladığı davranış iyidir.
- B) Davranışlarımıza göre toplum bizi değerlendirir.
- C) Ahlak kuralları eylemlerimizi şekillendirir.
- D) Hazzı sağlayan şey iyidir, acı veren şey kötüdür.
- E) Ahlaki değerler toplumlara özgüdür.

“Bilim olmadan yapılan felsefe boş, felsefe olmadan yapılan bilim ise kördür.”

Kant bu sözyle aşağıdakilerden hangisini vurgulamıştır?

- A) Felsefenin bilimden üstün olduğunu
- B) Bilim felsefe işbirliğinin kaçınılmaz olduğunu
- C) Bilimin felsefenin konu alanını daralttığını
- D) Felsefesiz bilimin hızlı gelişeceğini
- E) Felsefenin bilime yöntem kazandırdığını

Rousseau'ya göre insan, doğası gereği iyidir. Bir ormanda kendi başımızın çaresine bakarak yaşasaydık, pek çok soruna sebep olmayacaktık. Fakat bu doğa durumundan çıkıp şehirlere yerleştiğimizde işler ters gitmeye başladı. Diğer insanlar üzerinde hakimiyet kurmaya çalışmayı ve diğer insanların dikkatini çekmeyi saplantı haline getirdik. Şehirlerde birlikte yaşamamanın sonucunda kıskançlık ve açgözlülük ortaya çıktı. Doğal yaşamda sağlıklı, güçlü ve her şeyden önemlisi özgür olan insanı uygarlık bozuyordu. Bu bireyler, toplumu düzenlemek için daha iyi bir yol buldu, bu bireylerin gelişimine ve kendilerine eksiksiz biçimde gerçekleştirmelerine olanak tanıyan, herkesin ortak yararı için uyum içinde çalışacağı ortak bir yol olan devletti.

Bu parçada devletin ortaya çıkışı temelde aşağıdakilerden hangisine dayandırılmıştır?

- A) Toplumsal yaşamın insan doğasını bozmasına
- B) İnsan soyunun yok olma tehlikesine
- C) Egemenliğin tehlikeli olmasına
- D) İnsanın iyi bir varlık olmasına
- E) İnsanın doğal yaşama dönme isteğine

Hegel'e göre felsefe, nesnelerin, düşünceyle görülmesi, düşünceyle ele alınmasıdır. Düşünme kendi kendisiyle beslenir; dışarıdan sağlanacak bir gerece gerek yoktur. Hegel gerçeğe, deneye hiç başvurmadan düşünceyle ulaşmaya çalışır.

Bu parça "bilgi kuramı"nın hangi temel sorusuna yanıt niteliğindedir?

- A) Doğru bilginin kaynağı nedir?
- B) Duyu bilgisine güvenilir mi?
- C) Akıl her şeyi bilebilir mi?
- D) Bilgilerimizin sınırları nelerdir?
- E) Bilginin değeri nedir?

Bir eylemin ahlaki bir değeri olabilmesi için kaynağı ödev düşüncesi olmalıdır. Eylemi yapanın bilincinde ödevden başka neden yoksa eylemin ahlaksal, böylece mutlak değeri var demektir. Yani bir eylemi kendi başına iyi yapan, o eylemin herhangi bir eğilimden değil, ödevden gelmesidir. Ödev ise bir eylemin, zorunlu olarak yasa karşısındaki saygıdan doğmasıdır.

Ahlaki eylemleri ödev anlayışına dayandıran filozof aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kant B) Epikür C) Spinoza
D) Platon E) Bentham

“Düşünce” bir tez olarak alınır, henüz gerçekleşmemiş bir olanaktır. Kendini gerçekleştirmesi için kendi dışında ikinci bir alan olmalıdır. Bu ikinci alan ‘doğa’dır. Doğa aynı zamanda düşünce kavramını antitezidir. Bu iki zıt kavramın çatışmasından kültür ürünleri doğar. Bu da sentezdir. Bu süreç diyalektik olarak adlandırılır. Diyalektik yürüyüş sürecinin en üst basamağında Mutlak Tin ya da Zihin (Geist) vardır.

Bu parçada görüşleri verilen filozof aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Marx B) Locke C) Hegel
D) Demokritos E) Kant

SORU ÇÖZÜMÜ-4-

ALİ KEKLİK

Silahlı soyguncular bankaya dalar ve müşterileri ve memurları sıraya dizer. Bu sırada banka memurlarından birine büyük kasanın şifresinin ne olduğunu sorar.

Bu durumda banka görevlisi aşağıdakilerden hangisini yaparsa Kant'ın ahlak anlayışına uygun davranmış olur?

- A) Şifreyi bilmediğini söylese
- B) Bayılma numarası yaparsa
- C) Şifreyi söylemeyeceğini belirtirse
- D) Diğer görevlilerin bildiğini söylese
- E) Kasanın şifresini söylese

İnsanlar kendi aralarındaki sözleşme ile oluşturdukları devlet yönetiminde birleşeceklerdir. Devlete itaat eden her bir insan aslında kendine itaat etmiş olacak ve böylece eski doğal durumdaki gibi eşit ve özgür kalacaktır. İnsanların kendi aralarında sözleşme yaparak kurdukları toplumda egemen olan devlet, dış bir kurum olmayacaktır. Egemen varlık kendisini meydana getiren bireylerden oluştuğu için onlarınki-ne aykırı bir çıkarı olamaz.

18. ve 19. yüzyılda devlet ve özgürlük ile ilgili bu görüşleri ileri süren filozof aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Aristo B) Platon C) İbn-i Haldun
- D) Rousseau E) Descartes

Çoğu toplumlarda geçerli olan “Kötülük yapmayacak-sın!” yaptırımı ile karşı karşıya olan birey, aşağıdakilerden hangisini yaptığında Kant’ın ödev ahlakına uygun eylem de bulunmuş olur?

- A) Faydayı temel aldığında
- B) Mutlu olabilecek şekilde davrandığında
- C) İrade özgürlüğünü temel aldığında
- D) Onu koşulsuz bir buyruk olarak kabul ettiğinde
- E) Vicdanının sesine uyduğunda

16. yüzyılla birlikte deneyler, deney verileri önem kazanmış ve bilim kaybettiği değeri empirizm akımı ile yeniden elde etmiştir. Bu akımın öncülerinden Locke, “İnsan zihni üzerine bir deneme” adlı eserinde yalnız mantıksal ve ahlaksal ilkelerin değil, tüm bilgilerin sonradan deney yoluyla kazanılacağını vurgulamıştır.

Buna göre aşağıda verilen bilgilerin hangisi Locke’un görüşleri ile çelişir?

- A) Doğru bilgiye deney öncesi değil, deney sonrası ulaşmak mümkündür.
- B) Deneyden önce gelen hiçbir bilgi yoktur.
- C) Duyuları kullanmaksızın sadece akıl yoluyla kesin bilgilere ulaşılır.
- D) Bilginin kaynağı deney ve tecrübelerdir.
- E) İnsan zihni doğuştan boş bir levhadır.

Hegel'e göre her şeyin temelinde karşıtlık adını verdiği evrensel ilke vardır. Bu ilkeye göre hem doğa hem de tarih ve kültür karşıtların(tez - anti-tez) birleşime(senteze) ulaşma biçiminde ilerler. Bu sentez zamanla teze dönüşür, tez antitezini yaratır. Bunların çatışmasından yeni bir senteze ulaşılır. Bu süreç böylece devam eder.

Bu metinde sözü edilen süreç aşağıdaki kavramların hangisine karşılık gelmektedir?

- A) Diyalektik B) Paradigma C) Düalizm
D) İdealizm E) Materyalizm

Ona göre doğal dünya tamamen zihnin eseridir. Fakat biz insanlar zihinlerin eseri değildir. Bilgimizin nesneleri bizim zihinlerimiz tarafından yaratılmamıştır. Bütün her şey, mutlak öznenin veya mutlak zihnin ürünüdür. Hegel bu mutlak zihine, Geist adını verir. Mutlak zihin, kendini doğada ve insan aklında ifade eder. Düşünce ile varlık, mantık ile metafizik bir ve gerçekliğin iki farklı yüzüdür.

Hegel'in bu yaklaşımı varlık felsefesinde nasıl adlandırılır?

- A) Fenomenci B) Oluşçu C) Düalist
D) Materyalist E) İdealist

Dünya, Tanrı tarafından yaratılmıştır, fakat o artık insanların elindedir. Buna göre, dünya, insanın değerleri, tutkuları, umut ve korkularıyla belirlenen insani bir evrede bulunmaktadır. Bu evrede, insanın evrensel olan doğasına büyük bir inanç beslenmiştir. Temel duyguların, fikirlerin her yerde aynı olup, ulusal, kültürel ve ırk bakımından olan farklılıkların yapay olduğu savunulur. Aydınlanma boyunca, bir yandan farklılıklara hoşgörüyle bakılırken, bir yandan da insanın doğası ve gerçek anlamı gün ışığına çıkartılmaya çalışılır.

Buna göre Aydınlanma felsefesinde geçerli olan ilke aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kartezyen felsefe	B) Hümanizm
C) Skolastik yaklaşım	D) Bilimsel şüphe
E) Dogmatik düşünüş	

Aydınlanma, insan zihnini açıklamak amacıyla doğanın kuruluşundan veya fiziki gerçekliklerden onu büyük bir başarıyla bilme durumuna gelen zihnin yapısına doğru bir dönüş yapıp, söz konusu zihnin donanımıyla ilgili deneyimsel bir açıklama ortaya koymaya yönelirken, bilginin, salt matematiksel unsurlarından ziyade duyumsal bileşenleri üzerinde yoğunlaştı.

Buna göre Aydınlanma felsefesi bilginin doğruluğu konusunda aşağıdaki yaklaşımlardan hangisini savunmuştur?

A) Fenomenoloji	B) Empirizm
C) Entüisyonizm	D) Pragmatizm
E) Rasyonalizm	

Locke'a göre eğer istenilirse bir çocuk öyle yetiştirilir ki büyüdüğünde çok sıradan olan ideler bile zihninde bulunmayabilir. Fakat dünyaya gelen her insan kendisini sürekli olarak değişik yönlerden etkileyen şeylerle kuşatılmış olduğundan, ister istemez çocukların zihinlerine değişik idelerin baskısı yapılmaktadır. Sadece gözlerin açık olmasıyla ışık ve renk ideleri edinilmektedir. Fakat bir çocuk büyüyünceye dek siyah ve beyazdan başka bir şey göremeyeceği bir yere kapatılırsa, Locke'a göre bu çocukta yeşil veya kırmızı ideleri oluşmayacaktır.

Locke'un bu görüşleri aşağıdaki akımlardan hangisiyle adlandırılır?

A) Kritisizm	B) Rasyonalizm
C) Pragmatizm	D) Empirizm
E) Pozitivizm	

Ona göre, anlık, başlangıçta üzerine hiçbir şey yazılmamış olan düz beyaz bir kağıt gibidir. (Tabula rasa) Eğer insan doğduğunda hiçbir ide ve bilgiye sahip değilse, bunca bilgiyi nereden edinmektedir? Bu soruya filozof tek kelime ile cevap veriyor: Deneyden. Bilgimizin tümünün temelinde deney vardır. Bütün bilgiler son çözümlemede tecrübe ve deneye dayanmaktadır.

Bu parçada görüşleri verilen filozof aşağıdakilerden hangisidir?

A) Rousseau	B) Descartes	C) Hobbes
D) Locke		E) Kant

- Tomurcuk çiçeğin açmasıyla yiter ve denebilir ki birincisi ikincisi tarafından çürütülmektedir; yine, meyvenin görünmesiyle birlikte çiçek yok olur. Bitkinin de gerçeği olarak meyve çiçeğin yerini alır.
- Sıcak su, ısı kaybı yaşayarak soğuk suya dönüşür. Devamında sıcak su ve soğuk su birleştiğinde ılık su ortaya çıkar. Bu ılık su ne sadece sıcaktır ne de sadece soğuktur. İkisinden de özellikler taşıyan farklı bir sentezdir.

Bu örnekler aşağıdaki kavramlardan hangisine aittir?

- A) Maotika B) Diyalektik C) Apriori
D) İdealizm E) Paradigma

Şu anda olduğu gibi bir deneme sınavında soru çözüyordum. Sorunun birinde cevabın ne olduğuna ilişkin kafam son derece karışmıştı. Seçeneklerin hepsi doğru gibi geliyordu. Önce doğru cevabın A seçeneği olduğunu düşündüm, sonra B seçeneği daha yakın geldi, C seçeneğini de eleyemedim. Cevabın hangisi olduğuna emin olmak için asla yeterince bilgiye sahip olamadığımı düşünerek soruyu boş bıraktım.

Bu parça aşağıdaki özgün görüşlerden hangisiyle ilişkilendirilebilir?

- A) Pyrrhon'un kuşkuculuğuyla
B) Hume'un empirizmiyle
C) Hegel'in rasyonalizmiyle
D) Kant'ın kritisizmiyle
E) Comte'un pozitivizmiyle

Gazali akıl gözüyle gönül gözünü birbirinden ayırmıştır. Ona göre akıl gözü insana sadece gelip geçici olanı, yüzeyde bulunanı verir. Oysa gönül gözü ona varlığın kaynağını, en gerçek varlığı gösterir.

Gazali'nin bu görüşleri aşağıdaki yaklaşımlardan hangisini aittir?

- A) Empirizm
- B) Pragmatizm
- C) Entüisyonizm
- D) Rasyonalizm
- E) Kritisizm

Bu sınır kazıklarını söküp atacak ya da hendeği dolduracak, sonra da hemcinslerine “bu sahtekâra kulak vermekten sakınınız, meyvelerin herkese ait olduğunu, toprağın ise hiç kimseye ait olmadığını unutursanız mahvolursunuz” diye haykıracak olan adam, insan türünü nice suçlardan, nice cinayetlerden, nice korkunç olaylardan esirgemiş olurdu!”

Rousseau'nun bu görüşlerine göre kötülüklerin kaynağı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ulusal devlet anlayışı
- B) Güçler birliği
- C) Yargı bağımlılığı
- D) Adaletsiz yönetim
- E) Özel mülkiyet

Arkhe sorunuyla ilgilenen filozoflardan ilki Thales'tir. Thales, çokluğun kendisinden türediği ana maddenin "su" olduğunu söyler. Aristoteles, Thales'i bu sonuca her şeyin sıvı bir varlıktan beslendiği, sıcaklığın doğuşunun da sudan türeyip beslendiği, her şeyin tohumunun nemli bir yapıda olduğuyla ilgili gözleminin götürdüğünü söyler.

Bu parçadan Thales'e ilişkin aşağıdakilerden hangisine ulaşılır?

- A) Çoklukta çokluk ilkesini benimsemiştir.
- B) Ana madde sorununa kesin çözüm getirmiştir.
- C) Varlığın bilgisine ulaşmanın mümkün olmadığını savunmuştur.
- D) Ana maddeye ilişkin görüşlerinde deneyimlerinden etkilenmiştir.
- E) Ana madde sorununa plüralist yaklaşmıştır.

Bacon'a göre şimdiye kadar buluşları daha çok rastlantılara borçluyuz; oysa bulguları planlaştırmalı, bunlara güvenle verecek sağlam bir yöntem bulunmalıdır. Bilgi bir güçtür. Biz nedenlerini bildiğimiz şeyleri meydana getirebiliriz. Teknik buluşlar insanlığı barbarlıktan uzaklaştırmış onu uygar bir hayata kavuşturmuştur.

Bacon bilginin hangi yönüne önem vermiştir?

- A) Genelin kabul etmesine
- B) Tutarlı olmasına
- C) Önceki bilgilerle çelişmemesine
- D) Pratik olmasına
- E) Merak ve anlama güdüsünü doyurmasına

Kant, "...tüm bilgimiz deneyimle başlar; ama bundan tümünün deneyimden doğduğu sonucu çıkmaz." Duyular yoluyla edinilen izlenimler anlıkta bulunan apriori kavram ve kategoriler aracılığıyla biçimlendirilir. Bilginin kökü duyular olsa da son karar yeri anlıktır. Ancak duyumlama ile anlığın birlikteliğinden bilgi oluşabilir. Böylelikle bilgi hem akla hem de deneyime dayanmaktadır.

Bu parçada görüşleri verilen yaklaşım aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kritisizm
- B) Pozitivizm
- C) Rasyonalizm
- D) Empirizm
- E) Entüisyonizm

Beden ile ruh arasındaki ilişkileri aydınlatmak için Leibniz, iki saat örneğini verir. Bu iki saat, ya işleyişlerinde birbirine karşılıklı olarak bağıdırlar; ya da daha başlangıçta birbirine paralel olarak kurulmuşlardır ve bundan böyle de hep paralel olarak işleyeceklerdir. Birinci olasılığı Descartes ileri sürmüştü. Ruh ile beden karşılıklı etki halindedirler.

Buna göre Descartes aşağıdaki ontolojik yaklaşımlardan hangisini savunmuştur?

- A) Varoluşçuluk
- B) Materyalizm
- C) Düalizm
- D) Realizm
- E) İdealizm

Platon, duyumların bize hiçbir zaman nedenlerin bilgisini veremeyeceğini, nedeni bildirmediğinden dolayı duyumların, bilgi olma hakkına sahip olamayacağını söyler. Aynı şekilde Aristoteles, empirik deneyimlerle bilimsel bilginin kazanılmayacağını ifade eder. Gerçekte duyumun konusu sadece tekil nesneler ve olanlar değildir. Tekil nesneler ve durumlar belli bir zamanda ve belli bir yerde gerçekleştikleri için ve değişme içinde olduklarından bilimim konusu olamazlar.

Buna göre Platon ve Aristoteles'in ortak yönü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tümmeleri gerçek saymaları
- B) Metafiziği araştırmaya değer etkinlik saymaları
- C) Bilgiye deney ve gözlemle ulaşılabileceğini savunmaları
- D) Duyusal yetersizliği giderecek şeyin sezgiler olduğunu belirtmeleri
- E) Varlıkların insan bilincinden bağımsız olduğunu savunmaları

XV. yüzyılda İbn Rüşd ve onun hazırladığı akımlar etkin bir hale gelerek, Rönesans ve Reform hareketlerinin alt yapısını hazırlamıştır. Bilindiği gibi bu dönemin rağbet gören felsefi akımı, gerçekte İbn Rüşd'cülükten başka bir şey olmayan ve Descartes'in öncülüğünü yaptığı "Kartezyanizm" akımıdır. XVII. yüzyılda İbn Tufeyl'in fikirlerinin katkılarıyla "Aydınlanma Çağı" denilen yeni bir devir başlamıştır.

Bu görüşler aşağıdaki yargılardan hangisini destekleyicidir?

- A) Filozofların etkileri kendi dönemleriyle sınırlıdır.
- B) Her ulus kendi felsefesini ortaya koyar.
- C) Avrupa aydınlanmasının temelinde İslam felsefesinin etkisi vardır.
- D) İslam felsefesi kaynağını Antik Çağ felsefesinden almıştır.
- E) En gelişmiş felsefe Aydınlanma felsefesidir.

SORU ÇÖZÜMÜ-5-

ALİ KEKLİK

“Müslümanlar, imparatorluk sahaları geniş olunca, mağlup ulusların etkisiyle uygarlaşmışlardır. Birçok yerde bilim okulları kurmuşlar, Yahudi ve Hristiyan ilim meraklıları da buralarda öğrenim görmüşlerdir. Kindi, Farabi, İbn Rüşd ve İbn Meymun’un ders ve yazıları, Batının felsefi uyanışına büyük ölçüde yardım etmiştir.”

Alfred Weber’in bu görüşlerinden aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- A) Felsefenin değerini belirleyen özgünlüktür.
- B) İslam felsefesi kendi kendini sorgulayarak kendini geliştirmiştir.
- C) Felsefe tarihi felsefi görüşlerin birbirini çürütme çabasından oluşmuştur.
- D) İnanç her dönemde felsefelerin uğraşısı olmuştur.
- E) İslam felsefesi başka felsefelere etki etmiştir.

Felsefi etkinliğin felsefi sayılabilen bir soru etrafında şekillenmesi sebebiyle felsefi araştırmanın odağını felsefi sorular oluşturur. Felsefe, sorularını sık sık yenileyen, yeni sorulara açık olan bir disiplindir. Sorular sormanın, sorgulamanın bu denli önemli olduğu bir disiplinin mahiyetini anlamak onun soru dinamizmine bağlı kalınarak oluşturulan yapısını anlamaktan geçer.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi felsefenin ele aldığı sorulardan biri olamaz?

- A) İnsan yaşamının anlamı nedir?
- B) Doğru bilgiye ulaşmak mümkün müdür?
- C) Evrensel ahlak yasası var mıdır?
- D) İdeal toplumsal düzenden söz edilebilir mi?
- E) Gazların etkileri nelerdir?

- I. Doğru ile yanlış ayırt edecek bir ölçüyü bulmak oldukça zordur.
- II. Her iyinin içinde bir kötü, her kötünün içinde bir iyi vardır.
- III. Güzellik gören gözde mi yoksa özneden bağımsız nesnenin kendisinde midir.?

Verilen bilgiler, sırasıyla hangi felsefe alt dallarının konusu olarak gösterilebilir?

- A) Epistemoloji – Ahlak – Estetik
- B) Estetik – Ontoloji – Epistemoloji
- C) Ontoloji – Estetik – Etik
- D) Epistemoloji – Ahlak – Siyaset
- E) Epistemoloji – Ahlak – Ontoloji

İnsana ilişkin bilimlerden psikoloji, davranışlarımızda “ruhsal” denen süreçleri inceler. Anatomi, fizyoloji, biyokimya vb. çalışmaların konusu organizmanın yapı ve işleyişine ilişkindir. Antropoloji, sosyoloji ve sosyal psikoloji insanı inançları, töreleri, gelenek ve alışkanlıkları; hayat tarzı ve yaşamları bakımından ele alır. Bu çalışmalarını birlikte değerlendirecek bile, insanı gerçek niteliğine inerek onu bütün yönleriyle çözümlediğimizi söyleyemeyiz. Bunu yapan felsefedir.

Bu parçada felsefenin hangi yönü anlatılmaktadır?

- A) İnsanı ve evreni açıklamaya çalışması
- B) Bilimlere konu alanı yaratan sorular sorması
- C) Evrensel konuları ele alması
- D) İnsan aklının etkinliği olması
- E) Birleştirici ve bütünleştirici olması

Kabul edilmiş bilginin birçoğunun, bilgi olmadığını keşfedildiği bir toplumun parçası olmanın nasıl bir şey olduğunu tahayyül etmeye çalışın; binlerce yıldan beri doğru olarak kabul edilenlerin çoğu doğru değil, yanlışmış meğer. Bu çeşit keşifler huzur bozucudur ve bilginin kendisinin imkânı üzerine sorular sormaya teşvik edicidir. İnsanlar uzun zamandan beri çok şey üzerinde yanlışmışlar. Bu kadar şey konusunda hatalı olabiliyorsak, doğru olduğumuzdan nasıl emin olabileceğiz? Ya da herhangi bir şeyden emin olabilecek miyiz?

Bu parçada sözü edilen tartışmanın konusunu oluşturan felsefe alt disiplini aşağıdakilerden hangisidir?

A) Ontoloji	B) Epistemoloji
C) Etik	D) Metafizik
E) Estetik	

Mutlu bir altın çağ olduysa eskiden
Niçin bir kez daha olmasın?
Her şey dönüp dolaşıp
Gelmiyor mu eski yerine?
Düşündüğüm, öğüttüğüm gibi benim.
Paylaşırdı insan; yararları, mutluluğu ve ahlakı
Cennet olurdu dünya.
Uyanık, temiz sevgiler gelirdi diyorum
Azgın, kör sevgiler yerine
Yalan, dolan, bilgisizlik yerine
Gerçek bilgi gelirdi
Ve kardeşlik zorbalığının yerine.

Campanella'nın kendince ideal düzeni tasvir ettiği bu şiiri aşağıdaki felsefe alt disiplinlerinden hangisinin konusuna yöneliktir?

A) Metafizik	B) Din
C) Siyaset felsefesi	D) Estetik
E) Ontoloji	

Windows'un Etik

Özellikle yapılan çalışmalar öğrencilerin felsefe dersini; filozofların görüşlerine odaklı, güncel yaşamdan uzak, soyut ve ezber gerektiren bir ders olarak düşündüğünü ve bu derse karşı olumsuz tutum geliştirdiklerini ortaya koymaktadır. Kitapların içinde hapsolan, yaşanmayan, günün sorunlarıyla ilgili olmayan bilgiler yerine; yaşamla iç içe günlük durumları kapsayan, daha somut ve güncel durumlarla ilişkilendirilmiş öğretim teknikleri kullanmak felsefe öğretimi açısından oldukça önem kazanmıştır.

Bu parçada felsefe öğretimi için aşağıdakilerden hangisi önerilmektedir?

- A) Tümevarımsal düşünüşe dayanma
- B) Günlük yaşamla somut bağlantılar kurma
- C) Analogik akıl yürütmelere yönelme
- D) Otoritelerin görüşlerini öğretme
- E) Kavram analizine önem verme

Felsefe, insana, geçmişine ait zengin deneyim ve birikimini göstererek, ona, kendi kaderini çizmesinde yardım edebilir. Böylece, onun bugününü doğru değerlendirmesine ve gelecek yönelimleri için isabetli seçimler yapmasına yardımcı olabilir. Çünkü insan sürekli yolculuk içinde olan bir varlıktır.

Bu parçada yanıtı aranan soru aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Felsefe nedir?
- B) Felsefenin işlevi nedir?
- C) Felsefe tutarlı mıdır?
- D) Felsefede soruların yeri nedir?
- E) Felsefenin sınırları nedir?

Antik Yunan'da Thales'in mitolojik düşünceleri eleştirerek var olanları akılsal nedenlerle açıklaması "Bilgelik sevgisi" olarak tanımlanan üst düzey bir düşünce etkinliğinin doğmasına neden olmuştur. Bu düşünce etkinliği bilginin peşinde olma, hakikate ulaşma arzusudur.

Bu parçada açıklanan "Üst düzey düşünce etkinliği" aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Mantık
- B) Din
- C) Felsefe
- D) Siyaset
- E) Bilim

"Dostluk ve hakikat gibi iki iyi arasında hakikati yeğlemek gerekir." Felsefe de her zaman hakikatin arayışı olmuştur.

Bu görüşe göre "felsefe" nedir?

- A) Mutluluk veren bilgi
- B) Eleştirel düşünce
- C) Yaşam tecrübesi
- D) Bakış açısı
- E) Doğru olanın arayışı

- * Felsefe, insanın kendini, yaşadığı hayatı ve yaşadığı hayatın anlamını sorgulamasıdır.
- * Felsefe, bir şeyin neden ve niçin öyle olduğunu merak edip sorgulanmasıdır.
- * Felsefe “Neden?” ve “Niçin?” sorularını sormaktır.

Felsefenin bu tanımlarının ortak özelliği aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Felsefenin tutarlı olduğunu belirtmeleri
- B) Felsefenin evrensel olduğunu belirtmeleri
- C) Felsefenin öznel olduğunu belirtmeleri
- D) Felsefenin eleştirel olduğunu belirtmeleri
- E) Felsefenin refleksif olduğunu belirtmeleri

- * Jaspers’a göre felsefe yolda olmaktır.
- * Condillac’a göre felsefe duyumların bilgisidir.
- * Hobbes’a göre felsefe doğru düşünmektir.
- * Sokrates’e göre felsefe neleri bilmediğini bilmektir.

Filozofların felsefe tanımlarından hareketle aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Felsefenin genel bir tanımı yapılabilir.
- B) Felsefenin tanımı farklılık göstermektedir.
- C) Felsefe, filozofların uzlaştığı kesin bir tanıma sahiptir.
- D) Felsefe tanımlanamayacak bir disiplindir.
- E) Felsefenin yapılan tanımlarının her biri, diğerinin aynısıdır.

Felsefede bir teorem veya fiziki bir yasa ile aynı düzlemde “doğrular” yoktur. Tarih boyunca sistemler birbirini izler. Her filozof kendisinden önce gelen filozofları çürütmeye çalışır ve daha sonra kendi payına o da çürütülecektir. George Gusdorf, “her felsefenin gizli dileğinin o olmasına karşın hiçbir felsefenin felsefeyi ortadan kaldıramadığına” işaret etmektedir.

Bu parçada felsefenin hangi özelliği anlatılmıştır?

- A) Yaşama dönük olması
- B) Soruların önemli olması
- C) Evrensel olması
- D) Tutarlı olması
- E) Kümülatif olması

Epiktetos'a göre felsefenin kaynağı, kendi yetersizliğini ve güçsüzlüğünü bilmektir. Bu amaçla felsefe kendi üzerine de düşünmeli; kendisini de konusu haline getirmelidir.

Bu parça felsefenin hangi özelliğiyle ilişkilidir?

- A) Tutarlılık
- B) Evrensellik
- C) Refleksiflik
- D) Sistemlilik
- E) Kümülatiflik

Doğru bilginin kaynağı nedir? Bu soruyu Platon akıl; Locke deney; Bergson sezgi; Kant ise akıl ve deney olarak cevaplamıştır. Görülüyor ki filozoflar aynı soruyu kendi düşünce sistemleri içinde farklı şekilde yanıtlamışlar ve bu farklı yanıtların üstüne felsefelerini temellendirmişlerdir.

Bu parça felsefenin hangi özelliğiyle ilişkilidir?

- A) Refleksiflik
- B) Evrensellik
- C) Subjektiflik
- D) Kümülatiflik
- E) Tutarlılık

“Neden felsefenin Yunan medeniyetinde ortaya çıktığını kabul ediyoruz? Bunun sebebini Yunan medeniyetinin Akdeniz çevresindeki birçok eski medeniyeti birleştiren karakterinde, Akdenize kıyıları olmasında ve diğer medeniyetlerle ticari ilişkilere girerek onlarla kültür alış-verişi yapmasında ve en önemlisi de fikir dünyalarındaki sorgulayıcı tavrında bulabiliriz.”

Bu parçada felsefenin, Yunan medeniyetinde ortaya çıkmasında;

- I. coğrafi şartlar,
- II. kültürel etkileşim,
- III. eleştirel düşünme

koşullarından hangilerinin etkili olduğu vurgulanmaktadır?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) Yalnız II
- D) II ve III
- E) I, II ve III

İnsan gerçeği araştırmakla yükümlüdür. Hlbuki o, bunu araştırmak yerine iyice araştırılmadan elde edilen kavramlar üzerine temellenmiş hataları onaylar ve onları devam ettirir. İnsanın kullandığı tümdengelimsel akıl yürütme ona yeni bir şey öğretmekten ziyade, belli bir şeyleri başkalarına açıklamak yahut bilinmeyen şeyler hakkında muhakemesiz söz söylemekten başka bir şeye yaramamaktadır.

Bu parçada aşağıdakilerin hangisinden yakınılmaktadır?

- A) Akıl yürütmelerin soyut verilere dayanmasından
- B) İnsan aklının yanlış yönlendirilmesinden
- C) Tümdengelimsel düşünüşün yeni bir bilgi vermemesinden
- D) Tümdengelimsel düşünüşün günlük yaşama katkı yapmamasından
- E) İnsanın önyargılarla yüklü olmasından

“Bütün filozoflar toplumsal sorunlara duyarlıdır. Siz de felsefe yaparsanız toplumsal sorunlara duyarlılığınız olmalıdır” **diyen bir felsefe ğretmeni, aşağıdaki akıl yürütme biçimlerinden hangisini kullanmaktadır?**

- A) Temellendirme
- B) Tutarlılık
- C) Tümevarım
- D) Analoji
- E) Tümdengelim

Bir fikri, bir hipotezi veya bir düşünceyi deliller ve ispatlar kullanarak savunma ve açıklamaya çalışmadır. Bu açıklamalarda kullanılan ispat ve deliller ise argümanlardır. Örneğin; "Çevre kirliliğinde en önemli etmen atık malzemelerdir." görüşünü WHO (Dünya Sağlık Örgütü)'nün verilerine dayandırmak argümantasyon becerisi geliştirecektir.

Buna göre argümantasyonda özellikle hangi düşünme şekli gelişir?

- A) Temellendirici düşünme
- B) Sentezci düşünme
- C) Dogmatik düşünce
- D) Kurgusal düşünme
- E) Sezgisel düşünme

Felsefe öğretmeni Emre, sınıfta öğrencilerine: "Sınıf arkadaşınız Mustafa'yı biliyorsunuz. Felsefe olimpiyatlarında birinci oldu. Uzun süredir kendisi zaten felsefeyle ilgilenmekte ve felsefe kitapları okumaktadır. Bu başarı onu oldukça mutlu etmiştir. Sizin de Mustafa kadar başarılı olacağınızı düşünüyorum. Yapmanız gereken şey felsefe kitapları okumaktır. Hatta bir diğer sınıf arkadaşınız Tayfun'da bu konuda kendini oldukça çok geliştirdi ve önümüzdeki yıl yapılacak olan felsefe olimpiyatlarına katılacak. Tayfun'un da başarılı olacağını düşünüyorum."

Bu parçada Emre Öğretmen aşağıdakilerden hangisini örneklendirmiştir?

- A) Sistemlilik
- B) Tutarlılık
- C) Tümevarım
- D) Analoji
- E) Tümdengelim

- İnsan zihninden bağımsız olarak dış dünyada yer alan, zaman ve mekanda var olan unsurlardır.
- Olgulara ait ifade edilen özelliğin olgularda bulunması durumudur.
- Bilgilerin kendi içinde çelişmeme durumudur.
- Bir fikri, bir hipotezi veya bir düşünceyi deliller ve ispatlar kullanarak savunma ve açıklamaya çalışmadır.

Parçada verilen tanımlarla aşağıdaki kavramlar eşleştirildiğinde hangisi dışta kalır?

- A) Tümevarım
- B) Tutarlılık
- C) Argümantasyon
- D) Doğruluk
- E) Gerçeklik

“Galilei, Spinoza, Makyavelli gibi filozoflar hakim olan otoriteler tarafından baskılara uğramıştır. Öyleyse bütün filozoflar baskılara maruz kalmıştır.” **Şeklinde çıkarım yapan felsefe öğretmeni öğrencilerine hangi akıl yürütmeyi örneklendirmiştir?**

- A) Kurgusal düşünce
- B) Tümdengelim
- C) Analoji
- D) Tümevarım
- E) Eleştirel düşünme

- I. Bir şey aynı anda hem kendisi hem de kendisi olmayan olamaz.
- II. Ben benim; sen de bensin.
- III. "Varlık, yokluktur."

Verilen ifadelerden hangileri çelişmezlik ilkesine uygun düşmektedir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) Yalnız II
- D) I ve III E) Yalnız III

Bir yargı bildiren, doğru ve yanlış olmak üzere bir değer alabilen cümleler önerme olarak adlandırılırlar. Buna göre her önerme bir cümle olarak kabul edilebilir fakat her cümle belli bir doğruluk değeri taşımadığı için önerme olarak kabul edilemez.

Bu açıklamaya göre aşağıdaki cümlelerden hangisi önerme olarak kabul edilebilir?

- A) Keşke bütün hayallerim gerçek olsa.
- B) Umuyorum ki gelecek günler daha güzel olacak.
- C) Çimlere basmayınız.
- D) Buralar daha önce bomboştu.
- E) Buraya gelir misin?

20.YÜZYIL FELSEFESİ

ALİ KEKLİK

20. YÜZYIL FELSEFESİ ANA AKIM FİLOZOFLARI

MS

1800 —

G. Frege	(Frige)	(1848-1925)
E. Husserl	(Hussel)	(1859-1938)
H. Bergson	(Berkson)	(1859-1941)
A. N. Whitehead	(Vayted)	(1861-1947)
B. Russell	(Rasil)	(1872-1970)
G. E. Moore	(Mor)	(1873-1958)
E. Cassirer	(Kasiyer)	(1874-1945)
N. Hartmann	(Hartmın)	(1882-1950)
L. Wittgenstein	(Vilginştayn)	(1889-1951)
M. Heidegger	(Haydeger)	(1889-1976)
R. Carnap	(Karnap)	(1891-1970)

1900 —

H. G. Gadamer	(Gadımır)	(1900-2002)
K. Popper	(Papır)	(1902-1994)
Ayn Rand	(Ayn Rant)	(1905-1982)
J. P. Sartre	(Satr)	(1905-1980)
A. J. Ayer	(Ayer)	(1910-1989)
Albert Camus	(Alber Kamü)	(1913-1960)
T. Kuhn	(Kun)	(1922-1996)
J. Habermas	(Habermas)	(1929-)

2000 —

20. YÜZYIL TÜRKİYE FELSEFECİLERİ

MS

1800	Beşir Fuad (1852-1887)
	Rıza Tevfik Bölükbaşı (1869-1949)
	Abdülhak Adnan Adıvar (1882-1955)
	Mehmet Emin Erişirgil (1891-1965)
	Hasan Ali Yücel (1897-1961)
	Abdülbaki Nusret Hızır (1899-1980)
1900	Hilmi Ziya Ülken (1901-1974)
	Takiyettin Mengüşoğlu (1905-1984)
	Macit Gökberk (1908-1993)
	Mazhar Şevket İpşiroğlu (1908-1985)
	Nurettin Topçu (1909-1975)
	Aydın Sayılı (1913-1993)
	Vehbi Hacıcadıroğlu (1919-2007)
	Bedi Akarsu (1921-2016)
	Cemal Yıldırım (1925-2009)
	Nermi Uygur (1925-2005)
	Necati Öner (1927-)
	Mübahat Türker Küyel (1927-)
	Selahattin Hilav (1928-2005)
	Uluğ Nutku (1935-2014)
	İoanna Kuçuradi (İonna Kuçuradi) (1936-)
	Önay Sözer (1936-)
	Afşar Timuçin (1939-)
	Doğan Özlem (1944-)
	Ahmet Arslan (1944-)
	Arda Denkel (1949-2000)
2000	

20. YÜZYIL FELSEFESİNİN ÖNE ÇIKAN BAZI ÖZELLİKLERİ

- Felsefenin problemlerine yeni açıklamalar getirilen dönemdir
- Felsefede uzmanlaşmaların olduğu dönemdir.
- Felsefenin yeni yöntemler kazandığı dönemdir
- Felsefede yeni ana akımların oluştuğu dönemdir
- Sembolik mantık çalışmalarının yoğunlaştığı dönemdir.
- Dilsel analizlerin yapıldığı, dil ve düşünce arası ilişkilerin incelendiği ve dil kuramlarının geliştirildiği dönemdir.
- Bilim üzerine yapılan çalışmalar sonucunda bilim felsefesi alanının kurulduğu dönemdir.
- Felsefi eserlerin çoğaldığı bir dönemdir.
- Felsefenin üniversiteler aracılığıyla dünyanın her yerinde yapıldığı dönemdir.

20. YÜZYIL FELSEFESİNİN TEMEL PROBLEMLERİ VE AKIMLARI

➤ Gerçeklik-Görünüş Sorunu (Fenomenoloji)

➤ Yorum Sorunu (Hermeneutik)

➤ Varoluş-Öz Sorunu (Varoluşçuluk)

➤ Değişim Sorunu (Diyalektik Materyalizm)

➤ Metafizik Bilgi Sorunu (Mantıkçı Pozitivizm)

➤ Varlık Sorunu (Yeni Ontoloji)

FENOMENOLOJİ

Husserl, "Bilinç, nesnelerin özünün bilgisinin bilinmesini yani onların anlamlarının bulunmasını sağlar.

Fenomenoloji (**görüngübilimi**), insanın doğrudan duyularına konu olan fenomenleri, olgu ve olayları mantıksal olarak betimler. Fenomenlerin özünün bilgisine ulaşmak hedeflenir. Bilincin özü yönelim olduğundan bilince yönelik araştırma; bilincin kendisine değil içerdiğine, yöneldiği şeye yani fenomenlere yönelik olmak zorundadır.

HERMENEUTİK

Hermeneutik, insanın söz ve eylemlerini **yorumlama**dır.

Hermeneutik, tek Tanrılı dinlerde özellikle kutsal metinlerin yorumlanması veya peygamberin söz ve davranışlarının anlaşılması şeklinde ortaya çıkmış. Dilthey, hermeneutiğin kurucusudur. Dilthey, yaşanan her dönemin dilde kendine has anlamlar oluşturduğunu ileri sürer. Tarihsel bir dönemi veya tarihsel bir olayı anlayabilmek için o dönemin dile yüklediği anlamlarına bakılması gerekir.

YENİ ONTOLOJİ

Hartmann'a göre metafizik problemlidir. Bu problemin çözümü mantık üzerinden yapılır. Mantığın hakikatle örtüşmesi problemlidir. Mantıksal açıdan doğru olan her durumun her zaman gerçeği vermeyeceği konusuna dikkat çeker. Bilgi veren bir alan üzerinden felsefeye sistem kazandırılması gerektiğini düşünür. Bilginin doğasının bilinmesi gerektiğini belirten Hartmann, bu yolda ontolojiye (varlık bilimi) kesinlikle ihtiyaç olduğunu savunur.

VAROLUŞÇULUK

Kierkegaard, insanın seçim yapabilmesi özgür oluşundandır. Özgürlük ise seçimlerin sonuçlarının sorumluluğunu almayı gerektirir. Sartre, "Varoluş, özden önce gelir." Bu yargı, insanın önceden belirlenmiş bir öyle dünyada bulunmadığını, seçimleriyle özünü ve asıl olarak kendini oluşturduğunu söyler.

DİYALEKTİK MATERİYALİZM

Materyalizm, varlığın temelinde maddeyi gören anlayışların ortak adıdır. Marx ve Engels, tinden başladığı için Hegel'in diyalektiğini baş aşağı duruyor olarak nitelendirmiştir. Onlara göre Hegel, diyalektik yöntemi tez-antitez-sentez süreçleriyle belirlemede doğru bir düşünce ortaya koymuş ancak tez aşamasını tin ile başlatmakla hata yapmıştır. Tez aşaması madde yani doğa ile başlamalıdır

MANTIKÇI POZİTİVİZM

Carnap ve Whitehead'in de aralarında bulunduğu bilim insanları bir araya gelerek mantıkçı pozitivistizm akımını oluşturmuştur. "Viyana Çevresi" olarak da bilinen mantıkçı pozitivistler, deney ve gözlem alanının dışında kalan önermelerin anlamsız olduğunu belirtirler. Ele alınan problem, önermelerin anlam sorunudur. Yapılmak istenen ise deney ve gözlem alanıyla doğrulanması mümkün olmayan metafizik önermeleri diğer önermelerden ayırmaktır. Mantıkçı pozitivistlere göre metafiziksel önermeler anlamsızdır.

SORU ÇÖZÜMÜ-6-

ALİ KEKLİK

- I. Olay, düşünce ya da durumlarla ilgili değer bildiren yargı
- II. Bir düşünceyi, bir fikri desteklemek ya da çürütmek için kullanılan delil
- III. Bir önermenin geçeklikle örtüşmesi
- IV. Bir savın, bir iddianın dayanak noktalarını ortaya koyma

Verilen açıklamalarda aşağıdakilerden hangisinin tanımı yer almamaktadır?

- A) Doğruluk
- B) Gerçeklik
- C) Görüş
- D) Temellendirme
- E) Argüman

Argüman, sonuca ulaştıracak öncüllerle bir iddiayı, bir tezi ya da bir görüşü desteklemek, doğrulamak veya güçlendirmek amacıyla ortaya konan delil, kanıttır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi bir argümandır?

- A) Nüfusu bir milyondan fazla olan iller kalabalıktır. İstanbul'un nüfusu bir milyondan fazladır. O halde İstanbul kalabalıktır.
- B) En doğal renk mavidir.
- C) Matematik dersi mantık dersinden kolaydır.
- D) Picasso'nun son dönem sanat eserleri oldukça güzeldir.
- E) Her zaman kendi çıkarını düşünmek iyi bir davranıştır.

Farklı iki şey arasındaki benzerlikten yararlanarak biri için verilen yargının diğeri için de verilmesi analogi olarak tanımlanmaktadır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi analogiye örnek gösterilebilir?

- A) Bütün yıldızlar ışık saçar.
Güneş bir yıldızdır.
O halde Güneş de ışık saçar.
- B) Bütün sayılar 1'e bölünebilir o halde 5 sayısı da 1'e bölünebilir.
- C) Ayran sıvıdır ve iletkenidir.
Çay sıvıdır ve iletkenidir.
Kahve sıvıdır ve iletkenidir.
O halde bütün sıvılar iletkenidir.
- D) İstanbul büyükşehir olduğu için trafik sorununa sahiptir. İzmir de büyükşehirdir ve O da trafik sorununa sahiptir.
- E) Bütün canlılar beslenir.
İnsan bir canlıdır.
O halde insan da beslenir.

Felsefesini apaçık bir yargıya dayandırmak isteyen Fichte,

I. "A, A'dır."

II. "A, A olmayan değildir."

önergelerini kendine temel olarak almıştır.

Buna göre bu önermelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) İki önerme birbiriyle çelişiktir.
- B) İki önerme arasında nedensellik ilişkisi bulunmaktadır.
- C) İki önerme de tümdengelimle dayanmaktadır.
- D) İki önerme anlam bakımından birbirine zıttır.
- E) İki önerme birbiriyle tutarlıdır.

“Yağmuru seviyorum diyorsun,
Yağmur yağınca şemsiyeni açıyorsun.
Güneşi seviyorum diyorsun,
Güneş açınca gölgeye kaçyorsun.
Rüzgârı seviyorum diyorsun,
Rüzgâr çıkınca pencereni kapatıyorsun.”

W. Shakespeare'nin bu sözlerinde bahsedilen kişinin bu davranışları aşağıdakilerden hangisine örnek verilebilir?

- A) Tutarsızlık
- B) Tümevarım
- C) Gerçeklik
- D) Doğruluk
- E) Tutarlılık

Tüm var olanların başlangıcını, ilk nedenini (arkhe), insan, varlık, yokluk, ruh ve gerçekliğin ne olduğunu, evrende daha önceden belirlenmiş bir amaç ya da düzen olup olmadığını, insanın evrendeki yeri ve rolünü sorgulayan alan aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Etik
- B) Ontoloji
- C) Mantık
- D) Epistemoloji
- E) Estetik

Varlık Platon için idea,

Demokritos için atom,

Hegel için mutlak tin,

Descartes için madde ve ruhtur.

Bu açıklama varlık felsefesinin hangi sorusuna cevap niteliğindedir?

- A) Varlık var mıdır?
- B) Varlık değişken mi, durağan mıdır?
- C) Varlığın bir sonu var mıdır?
- D) Varlık nedir?
- E) Varlığın bir ereği var mıdır?

Varoluş, öz, Tanrı, ölümsüzlük ve sonsuzluk gibi kavramları temele alarak algılanabilir alanın dışında yer alan “doğa ötesi”ndeki, “fizik ötesi”ndeki varlıkları ele alan disiplin aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ahlak
- B) Metafizik
- C) Estetik
- D) Mantık
- E) Bilim

Dış dünyada karşılığı bulunmayan, tamamen zihnin bir ürünü olan varlıklar ideal (düşünsel) varlık olarak adlandırılır.

Bu tanıma göre aşağıdakilerden hangisi ideal (düşünsel) bir varlıktır?

- A) Ağaç
- B) Pi sayısı
- C) Masa
- D) Üçgen levha
- E) Boş çerçeve

- I. Descartes, düşünce ile maddeyi varlığı oluşturan iki töz olarak kabul etmiştir.
- II. Spinoza beden ile ruhu tek bir töze indirgemiş ve varlığın tek tözden oluştuğunu savunmuştur.
- III. Leibnez varlıkların türlü şekil ve sayıdaki “monad”lardan oluştuğunu düşünmüştür.

Varlığın niceliğiyle ilgili verilen bu düşünceler sırasıyla aşağıdakilerden hangileriyle adlandırılmaktadır?

- A) Monizm – düalizm – pluralizm
- B) Pluralizm – düalizm – monizm
- C) Düalizm – monizm – pluralizm
- D) Monizm – pluralizm – düalizm
- E) Düalizm – pluralizm – monizm

Herakleitos; evrende tözsel bir birliğin olduğunu, tek bir töz olduğunu ve bu tözün de ateş olduğunu savunmuştur.

Buna göre Herakleitos varlığın niceliği bakımından;

- I. Monizm
- II. Düalizm
- III. Pluralizm

akımlarından hangisine karşı çıkmaktadır?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) Yalnız II
- D) II ve III
- E) Yalnız III

Ünlü koşucu Achilles (Aşil) ve bir kaplumbağanın yarıştığını düşünelim. Koşuda kaplumbağaya bir avans verildiği takdirde ünlü koşucu Achilles, kaplumbağaya hiçbir zaman yetişemez. Çünkü Achilles'in kaplumbağaya yetişebilmesi için önceden kaplumbağaya avans olarak verilen zamanı aşması gerekir. Achilles, bu zamanı aşmak için koşarken kaplumbağa da durmayıp yeni bir mesafe aşmaktadır. Kaplumbağanın geride bıraktığı bu yeni mesafeyi aşması için Achilles'in yeniden bir zamana ihtiyacı vardır. Fakat Achilles, bu mesafeyi aşarken kaplumbağa yine ilerlemektedir. Şu halde, Achilles, kaplumbağayı hiçbir zaman geçemeyecektir.

Bu örnek aşağıdaki düşüncelerden hangisini desteklemeye yöneliktir?

- A) Varlığın karşıtıyla birlikte var olduğunu
- B) Doğada bir düzensizliğin olduğunu
- C) Varlıkta değişimin olmadığını
- D) Sujenin varlığı belirlediğini
- E) İnsan davranışlarının anlaşılamayacağını

La Mettrie insanın ruhunun olmadığını ileri sürer. İnsan ruhsuz bir makinedir ve mekanik yasalara göre hareket etmektedir. Ancak insan hayvanlara oranla daha gelişmiş bir canlı ve karmaşık bir makinedir. Ruhsal hayattaki tüm oluşumlar organik hayatın ürünüdür. Ruh, beyin tarafından yönetilen bedenın bir ögesidir.

Bu parçada vurgulanan düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Her varlık diğerleriyle anlam kazanır.
- B) Tüm varlıklar aynı özelliklere sahiptir.
- C) Varlıkta esas olan maddedir.
- D) Gerçeklik bilince bağımlı olarak oluşur.
- E) Gerçek deneyimlerle anlaşılabilir.

İdea kavramı, şekil, form ve fikir anlamında kullanılmaktadır. Çoğu zaman Tanrı kavramıyla da karıştırılmaktadır. Çünkü bazı düşünürlere göre Tanrı'nın bilgisi duyu organlarıyla algıladığımız dünyada yoktur, O idealar dünyasında vardır. Çünkü nesneler dünyası idealar dünyasının yansımasıdır. Gündelik yaşamda da idealar dünyasını hatırlarız. Yakın çevremizden birini kaybettiğimizde onu toprağa verdikten sonra bile sanki varmış gibi sürekli idealarımızda kişinin hatıralarını ve siması yaşatırız. İdealar dünyası gerçekteki maddi dünya olsaydı öldükten sonra kişiler hatırlanmazdı. Bu nedenle iki evren vardır. Birisi nesnelerin yer aldığı maddi gerçeklik, diğeri öncesiz ve sonrasız olan ideal düzenden başka bir şey değildir.

Bu parçaya göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Varlık maddi bir yapıda değil, nesnel dünyanın dışındadır.
- B) Doğadaki her şey form kazanmış bir nesnedir.
- C) Nesnel dünyada görünen her şey değişimi yaşar, asıl olan idealar dünyasıdır.
- D) Nesneler dünyası bilincin etkisinden bağımsızdır.
- E) Varlığı bilmek istiyorsak ideal olan düşünceyi bulmamız gerekir.

- “Gerçek olan ussal, ussal olan gerçektir.” Diyen Hegel ile
 - “Düşünüyorum, o halde varım.” Diyen Descartes’in
- bu görüşlerinin ortak yönü aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Hiçbir şeyin olmadığını düşünme
- B) Varlığın maddî cinsten olduğunu iddia etme
- C) Varlığın sürekli bir değişim içinde olduğunu savunma
- D) Varlığın hem madde hem de düşünce olduğunu belirtme
- E) Varlığın var olduğuna inanma

- Hiçbir şey yoktur.
- Varlık, madde ve düşüncedir.
- Varlık, maddedir.
- Varlık, değişimdir.

Verilen yargılarda, aşağıdaki akımlardan hangisiyle ilgili bir açıklama bulunmamaktadır?

- A) Materyalizm
- B) DUALİZM
- C) Oluşçuluk
- D) Nihilizm
- E) Fenomenoloji

“Enerji yok olmaz. Evrendeki enerji miktarı sabittir. Bu da bize aslında evrende ve varlıkta hiçbir artmanın ve azalmanın olmadığını, her şeyin kendisiyle aynı kaldığını göstermektedir.” Bu durum “Enerjinin korunumu” yasası olarak bilinir.

Bu görüş aşağıdakilerden hangisine karşı tez oluşturmaktadır?

- A) Platon’un idealar evrenine
- B) Aristoteles’in form anlayışına
- C) Demokritos’un atomculuğuna
- D) Descartes’in düalist varlık anlayışına
- E) Herakleitos’un oluşçuluğuna

Bilen özne, bilinen nesneyi nasıl bilir? Bilinen nesne bilen öznenin zihninden bağımsız mıdır? Zihinden bağımsız bir varlık var mıdır? Bilen özne, kendini bilgi nesnesi yapabilir mi? Bilen özne olarak insan bir şey bilebilir mi? Yoksa bildiğini sanmakta mıdır? Eğer bir şeyi biliyorsa, bildiği şeyi hangi kaynakla ve hangi yollarla bilmektedir? Bildiğinin doğruluğunu veren ölçüt veya ölçütler nelerdir? Özne nereye kadar bilebilir? Bilginin sınırları ve kapsamı ne kadardır? Bu soruları çoğaltmak olanaklıdır.

Bu sorulara yanıt arayan felsefe disiplini aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Etik
- B) Metafizik
- C) Epistemoloji
- D) Ontoloji
- E) Bilim felsefesi

Analitik felsefe dil analizi ve eleştirisi yoluyla felsefi problemleri doğrularken onları bir ayrıma tabi tutar. Anlamsız ya da anlamdan yoksun olanlara sözde problem der ve bu problemleri felsefenin dışında bırakır. Peki, bir önermenin anlamlı ya da anlamsız olmasındaki “ölçüt” nedir? Görüşün savunucularına göre “Anlamlı önerme doğrulanabilir bir önermedir. Deneysel yollarla doğrulanamayan önerme ise anlamsızdır.”

Buna göre aşağıdaki önermelerden hangisi anlamsız bir önermedir?

- A) Dünya bir gezegendir.
- B) Ruhlar evrenin yaratıcılarıdır.
- C) Bilgisayar iletişim aracıdır.
- D) Elmada vitamin vardır.
- E) Ateş yakıcıdır.

Deney, gözlem veya akıl yürütmeye bilgi üretme süreci tekrarlanabilir olmalıdır. Yani sizin, bilimsel bilgi diye havuza koyduğunuz bilgiyi, aynı yöntemlerle başkalarıda üretebilmelidir. Aynı deney ve gözlem tekrarlandığında aynı sonuçların çıktığını görebilmelidir. Örneğin, siz bir embriyonun gelişimini gözlemleyip bir takım sonuçlara ulaştıysanız, aynı deneyi aynı koşullarda başkalarıda yapıp aynı sonuçlara ulaşmalıdır.

Bu parçada örneklendirilen ve pozitif bilimlerin temel olan kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Determinizm
- B) Diyolektik
- C) Dedüksiyon
- D) Endüksiyon
- E) Olgusallık

İnsan gündelik ihtiyaçlarını karşılamak için doğayı ihtiyaçları doğrultusunda yönlendirmiş, temelde de bilimsel bilgilerden yararlanarak birtakım alet ve makineler yapmıştır. Bu eylemi Sanayi Devriminin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.

Bu parçaya göre Sanayi Devriminin ortaya çıkmasına zemin hazırlayan bilgi türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bilimsel bilgi
- B) Teknik bilgi
- C) Dini bilgi
- D) Gündelik bilgi
- E) Felsefi bilgi

- I. Olguları deney ve gözlem yöntemiyle kanıtlama
- II. Varlığı parçalayarak ele alma
- III. Öznel olma
- IV. İkinci dereceden düşünce olma
- V. Var olanları neden – sonuç ilişkisi içerisinde ele alma

Verilen özelliklerden hangileri felsefi bilgiye aittir?

- A) I ve II
- B) II ve III
- C) III ve IV
- D) II ve V
- E) IV ve V

SORU ÇÖZÜMÜ-7-

ALİ KEKLİK

Popper: "Kuramları doğrulamak yerine onları akılcı bir şekilde eleştirerek, eleştirilere karşı fazla direnenleri ve büyük açıklayıcı gücü olanları geçici olarak kabul etmek gerekir. Ancak bu kuramlar her şeyi açıklama iddiasında bulunmamalıdır. Böyle bir iddia da bulunan kuramlar ancak "sözde- bilimsel kuramlar" olabilirler. Akılcı tutum "ben yanılmış olabilirim ve sen haklı olabilirsin ve ortak çaba sonucunda belki doğruluğa biraz daha yaklaşabiliriz" diyebilen tutumdur.

Buna göre Popper aşağıdakilerden hangisini önermektedir?

- A) Bilimsel kuramların değişebilir olduğunun kabul edilmesini
- B) Bilimin uygulamaya dökülmesi gerektiğini
- C) Bilimsel yöntemin doğrulama üzerine kurulması gerektiğini
- D) Bilimsel kuramların basit ve anlaşılır hazırlanmasını
- E) Bilimsel çalışmaların tutarlı olması gerektiğini

Amacımız, tek bir bilimin, yani insanlığın edinebileceği tüm bilgileri; fizik ve psikoloji, doğa bilimleri ve edebiyat, felsefe ve özel bilimler gibi birbirinden tamamen ayrı disiplinlere ayırmaksızın içinde toplayan bir bilimin yaratılmasıdır. Bu amaca ulaşmanın yolu Frege, Whitehead ve Russell'in geliştirmiş oldukları mantıksal çözümleme yönteminin kullanılmasıdır. Bu yöntem, bilimi metafizik sorunlardan ve anlamsız önermelerden arındırmak ve aynı zamanda, doğru- dan gözlemlenebilir içeriklerini, yani verilmiş olanı göstermek yoluyla ampirik bilimin anlamını, kavramlarını ve önermelerini açıklığa kavuşturmak- tır.

Buna göre aşağıdaki önermelerden hangisi par- çadaki görüşlere uygun bir önerme değildir?

- A) Bilgisayar iletişim aracıdır.
- B) Kitap en değerli varlıklardan biridir.
- C) Sıvıların kaldırma kuvveti vardır.
- D) Her insan doğar, büyür ve ölür.
- E) Bazı gazlar insana zarar verir.

Dil ne kadar berrak ise zihindeki düşünce de o derece berrak olarak dile gelir. Çünkü düşünce ile dili birbirinden ayırmak doğru değildir. İyi düşünmek, iyi dile getirmektir. "Çünkü düşünme denilince, genellikle gerekçe öne sürme, öncülden sonuca yürüme, tek tek tasarımları belli bir düzen içinde birbiriyle birleştirme, çıkarımlama, kanıtlama, karşılaştırma, belgeleme, kanıtlama ve benzeri şeyler anlaşılır." Bütün bunlar, dil anlaşılmadan gerçekleştirilemez.

Bu parçadaki tartışma alanı aşağıdaki felsefi akımlardan hangisine aittir?

- A) Kritisizm
- B) Pozitivizm
- C) Fenomenoloji
- D) Analitik felsefe
- E) Pragmatizm

Sartre'a göre, "varoluş; belirlenmiş, şekillenmiş ve olup bitmiş bir durum değildir, kendisini ele verecek bir özden de yoksundur. Kavradığımızı sandığımız anda çoktan yeni bir biçime girmiştir bile. Varoluş, bu akışkan doğası içinden çıkarılıp tanımlanmaya, belirlenmeye, saptanmaya, bir bilgi, kavram ve kuram haline getirilmeye çalışıldığında kendine özgü doğasını da yitirecektir."

Bu parçada vurgulanan görüş aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Var olmak sürekli olagelen bir durumdur.
- B) Her varlığın ortak bir özü vardır.
- C) Varlıkların özü önceden belirlenmiştir.
- D) Var olmanın kendine özgü zorlukları vardır.
- E) Her varlık diğer varlıklara göre anlam kazanır.

Fenomenolojik bakışa göre, gerçekliğin kendiliği diye bir şey olamaz. Çünkü gerçeklik, her zaman kendine yönelmiş bir bilinç tarafından bilinen bir gerçekliktir. Yani kendisine yönelen bilinç tarafından görülen, algılanan ve bilincine varılan bir şeydir. Öyleyse dünya deneyimlerimizin tamamı, bilinç tarafından kurulmuştur, en somut algılardan en soyut matematik formlarına kadar.

Bu parçada vurgulanan düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bilinç sınırlı olduğu için maddenin yapısını kavrayamaz.
- B) Düşünceye bağımlı ya da bağımsız gerçeklik yoktur.
- C) Var olan her şey maddeden oluşmuştur.
- D) Evrendeki oluşumlar belli bir amacı içinde barındırır
- E) Varlıkta esas olan bireysel bilinçlerdir.

Olağan bilim, ortaya çıkan bunalımları paradigmaya uygun şekilde çözümler. Paradigmanın korunamadığı zaman bilimsel bunalım dönemi başlar. Olağan bilim döneminin sona erdiği bu dönemi olağanüstü dönem takip eder. Olağanüstü bilim evresi bunalımlı dönemin atlatılması için devrimsel değişimi gerekli kılar. Bu başarılırsa eğer yeni paradigma oluşur ve olağan bilim dönemine geçilir.

Bu görüşlerin sahibi olan filozof aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kuhn
- B) Reichenbach
- C) Carnap
- D) Feyereband
- E) Heisenberg

Hartmann'a göre felsefe olguları betimlemekle, onların birer varlık olarak sınırlarını saptamakla işe koyulur. Betimleme, felsefe bakımından, incelemenin birinci basamağıdır. Bu basamak, çözülecek problemin görülmesini, bir bütünlük içinde kavranmasını öngörür. İkinci basamak da ise, bu biçimde kavranan problemin, çözümlenmek üzere ele alınıp, incelenmesi, felsefe bakımından bir kurma oluşturmaya gerekli kılan yerlerin saptanması, metafizik ile ilgili olanın olmayandan ayrılması demektir. Üçüncü basamak ise kuram basamağıdır. Bu aşamada, çözümlenen soruna son biçimi verecek olan araştırmaya girilir.

Buna göre Hartmann'ın görüşleri aşağıdakilerden hangisiyle ifade edilir?

A) Fenomenoloji	B) Pragmatizm
C) Yeni ontoloji	D) Hermeneutik

Wittgenstein'a göre, dil dünyayı resmeder, resmettiği için de dünyayı temsil eder. Bunun için önermeler, dış dünyanın tasvirleri, onların resimleridir. Bir başka anlatımla olguların dildeki karşılıkları önermelerdir. Öte yandan önermeler düşüncelerin dile getirilmesidir. Dil aynı zamanda düşüncelerin aracıdır. Dil ile gerçeklik aynı yapıya sahip olduğu için dilin analizi gerçekliğin analizi demektir. Dil ile ifade edilemeyen şeyler ise bilinemez.

Bu görüşlere göre düşüncelerin doğruluğu aşağıdakilerden hangisine bağlanmıştır?

- A) Deneysel olarak ispat edilebilirliğine
- B) Günlük yaşamda kullanılabilirliğine
- C) Sezgisel bir kavrayışla elde edilmesine
- D) Duyu verilerinin akıl ile işlenmesine
- E) Dil ile ifade edilmesine

“Bilim, bilim insanlarından oluşan bir topluluğun yaptığı bir iştir. Bilim insanlarının ön yargıları, olgulara bakış açısı ve içinde yaşadıkları toplumun unsurları bilime etki eder.”

T. Kuhn

“Bilimsel keşifler ve bilim tarihi yalnızca mantıksal, akılsal süreçlerin bir ürünü değildir; bilimin temelinde akıl dışı, mantık dışı, bilim dışı ögeler; metafizik, dinsel, büyüsel, sanatsal ve hepsinden önemlisi felsefi ögeler de bulunur.”

A. Koyre

Bu düşünürler bilimin hangi özelliğine karşı çıkmıştır?

- A) Nesnel olmasına
- B) Evrensel olmasına
- C) Değişebilir olmasına
- D) Düzenli ve sistemli olmasına
- E) Toplumdan etkilere açık olmasına

“Hermeneutikde her okur, çeşitli açıklayıcı hareketler tarafından sınanan kendi özel okuma perspektifi tarafından bildirilen ve sevk edilen metni anlayacağından, böylece ortaya çıkan metnin anlamı, her zaman bireysel okurların yeterliliği ve performansına göre biçimlenecektir.”

Buna göre Hermeneutikin temel ilkesi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Metinleri anlaşılır kılmak
- B) Öznenin belirleyici olması
- C) Ortak yorumlamaya ulaşılması gerektiği
- D) Tarihsel sürece etkin katılmak
- E) Nesnel yorumlara ulaşmak

“Bütün kuğular beyazdır” önermesini ele alalım. Bu tümel önermeye nasıl ulaştık. Önce bir kuğuya sonra bir kuğuya daha ve sonrasında örneğin 1000 kuğuya bakmış olalım. Bakmış olduğumuz ilk bin kuğunun beyaz olması 1001’nci kuğunun beyaz olacağını mantıksal olarak garanti edemez. Bir başka ifadeyle, bu durum tecrübelerimizin dışında kalan sahalarda siyah bir kuğunun bulunmadığını garantilemez. Ancak tek bir siyah kuğu bulunursa bu genelleme yanlışlanmış olur.

Bu görüşlerin sahibi olan ve bilimde yanlışlanabilirlik ilkesini ortaya atan filozof aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Carnap B) Popper C) Kuhn
D) Heisenberg E) Feyereband

Popper’ın “Ben yanlışmış olabilirim ve sen haklı olabilirsin ve ortak bir çaba sonucunda belki doğruluğa biraz daha yaklaşabiliriz” sözünden hareketle aşağıdaki düşüncelerin hangisine ulaşılabilir?

- A) Sınırları belirlenmiş olan bir yöntem bilim için her zaman zararlıdır.
B) Bilimin insanlar arasında yerleşmesi sonucu, insanlar araştırmaya ve bilgiye daha çok değer vereceklerdir.
C) Doğruya yaklaşmanın yolu, doğru dediğimiz şeylerin yanlış olabileceğini kabul etmektir.
D) İnsan nesnel düşünmek ve davranmak zorundadır.
E) Önermenin anlamlı olması için olgusal olarak doğrulanması gerekir.

Zeka ve sezgi iki bilgi kaynağıdır. Zeka ve ona dayanan bilim nesneyi kavrar, nesnenin bilgisini verir. Zeka nesneleri böler ayırır, analiz eder. Oysa hayat bütündür ve değişkendir. Zeka, hayatın bilgisini veremez. Hayatın bilgisini veren sezgidir. Sezgi bir anda bütünü kavrar. Parçalara ayırmadan, bozmadan doğru bilgiyi yakalar.

Buna göre hayatın bilgisini veren sezgiyi bilginin kaynağı olarak gören filozof aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sokrates B) Farabi C) Bergson
D) Kant E) Hegel

Ben olmayı seçtim...! Susmayı öğrendim çok konuşarlardan. Alçakgönüllü olmanın erdemini tattım çok bilmişlere inat. Gerçekten bilenlerin az konuştuğuna şahit oldum sessizce. Her yaşananın sadece birer deneyim olduğunu kavradım. Değmeyenlere çok anlam yüklemenin ruhuma verdiği zararı keşfettim. Kendim olmayı seçtim, başkalarından alınmış parçalardan oluşmayı değil. Kendi hayatlarını yönetemeyenlerin diğer hayatlara müdahalelerine güldüm sadece. Kokuşmuş zihniyetlerin yalan gülümsemelerin içinde yer almaktansa uzaktan onlara seyirci kalmayı öğrendim.

Buna göre "kendim olmayı seçtim" ifadesi aşağıdaki özgün görüşlerin hangisi ile ilişkilendirilebilir?

- A) Sartre'ın varoluşçuluyla
B) Bergson'un sezgiciliğiyle
C) Platon'un idealizmiyle
D) Gorgias'ın nihilizmiyle
E) Epikür'ün hazcılığıyla

“Pazar yerinde elma satılıyor” önermesinin doğru olması için pazar yerine gidip elmaların satıldığını görmemiz gerekir. Bu durumda önerme doğru olur. Çünkü önermede ifade edilen özellik gerçeğin kendisinde yani pazaryerinde gözlemle denetlenmiştir. Pazar yerinde elma satıldığını göremediğimizde önerme yanlışlanacaktır.

Bu parçaya göre, doğru önermede bulunması gereken özellik aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İfadesinin kısa ve basit olması
- B) Gerçeğe uygun olması
- C) Akla uygun olması
- D) Tümel uzlaşma dayanması
- E) Bireye yarar sağlaması

Nietzsche'ye göre hayatın amacı “üstün insan”a ulaşmak olmalıdır. İnsan doğasına yakışan güçlü, korkusuz, acımasız olmaktır; yaratıcılığa ve ileri yönelmektir. Nietzsche insanın ahlaki değerleri olduğu gibi benimsemek yerine yeni değerler yaratması gerektiğini savunur. İnsan değerleri hazır bulmaz; çünkü değerleri ona aktaracak hiç kimse yoktur. Bu anlamda onun sunduğu ahlak yasası: “Değerleri hep yeniden değerlendir ve yeniden yarat” şeklindedir.

Bu görüşlerle Nietzsche'nin insanlara vermek istediği mesaj aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kişisel çıkarlarını korumaya çalışması
- B) Ahlak yasalarının savunucusu olması
- C) Toplumsal beklentilere uygun hareket etmesi
- D) Kendi değerlerinin yaratıcısı olması
- E) Toplumsal değerlere bağlı kalması

19. yüzyılda ortaya çıkan anlambilim teorisidir. Yani anlama kavramına ağırlık kazandırmaya çalışan bir düşünme ya da felsefi düşünme geleneğidir. Yorumlanmakta olan şeyin hem içeriğine hem biçimine ilgi duymayı kapsar. Yorum bilgisi teriminin doğuşu, kutsal metinleri yorumlama pratiğine dayanır. Temel ilkesi bir saptamanın anlamını ancak, kendisinin bir parçasını oluşturduğu tüm bir söylemle ya da dünya görüşü ile ilgili olarak kavrayabileceğimiz düşüncesidir.

Bu parçada aşağıdaki kavramlardan hangisi anlatılmıştır?

- A) Fenomenoloji
- B) Hermeneutik
- C) Varoluşçuluk
- D) Yeni ontoloji
- E) Diyalektik materyalizm

Comte, kurduğu sistemden önceki bütün felsefelerin yıkıcı ve olumsuz olduğunu ancak kendi sisteminin yapıcı ve olumlu olduğunu ileri sürmektedir; çünkü önceki filozoflar deneyi aşan anlamında metafizikle uğraşmışlardır. Felsefeden metafiziği atmak ve bunun yerine bilimi koymak gerekir, bundan ötürü de olguculuk bir bilim felsefesidir.

Buna göre Comte'un önceki felsefelere karşı olmasının nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Deney ve gözlemden uzak durması
- B) Bilimsel verileri kullanması
- C) Metafiziği problem olarak ele alması
- D) Toplumsal problemlere çözüm üretmemesi
- E) Bilgide sezgisel süreçleri kullanması

Denizci için okyanusun tüm derinliklerinde ölçüm yapmakta kullanamayacağı halde ölçüm ipinin uzunluğunu bilmesi büyük önem taşır. Geçmesi gereken yerlerde dibe varmaya yeterli uzunlukta olduğunu ve de batmasına neden olacak sıvı alanlarda onu uyaraacağını iyi bilir. Bizim işimiz, tüm şeyleri değil yaşam alanımıza girenleri bilmektir.

Bu parçadaki görüşler aşağıdaki yaklaşımlardan hangisine aittir?

A) Pragmatizm	B) Rasyonalizm
C) Empirizm	D) Kritisizm
E) Sezgicilik	

Bir çocuk, bakıcısı ve beşiğini biraz büyüdüğünde daha sonra da yavaş yavaş oyuncaklarını tanır. Genç bir yabani, kabilesinin yaşantısına göre aşk ve avcılıkla doldurur kafasını; fakat eğitim almamış küçük bir çocuk ya da başka bir yerlerden birinden, bu soyut ve genel ilkelerini bilmesini beklemek yanılgıdır. Bu tür genel önermelere Kızılderili kulübelerinde pek rastlanmaz. Çocukların ya da aptalların zihinlerinde ise bunlara ilişkin hemen hiç iz bulamayız.

Locke'un bu görüşleri aşağıdaki yaklaşımlardan hangisine aittir?

- A) Rasyonalizm
- B) Pozitivizm
- C) Pragmatizm
- D) Empirizm
- E) Kritisizm